

תּוֹשַׁח
CHEŠVAN
KISLEV
רוֹשׁ חֹדֶשׁ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Viktor Pivovarov: Já na tebe čekám, a ty nejdeš a nejdeš...
(Akwarel a tuš na papíře, 1996.)

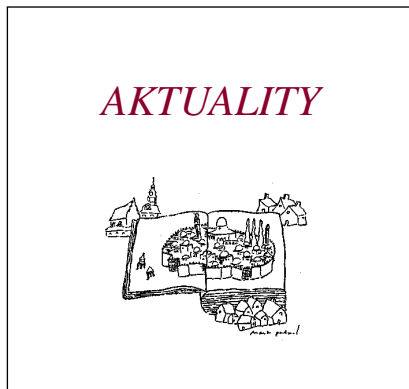
POCHOD NEONACISTŮ ŽIDOVSKÝM MĚSTEM

V říjnu věnovala média pozornost plánovanému pochodu neonacistů pražským Židovským Městem. V době uzávěrky listopadového čísla ještě není kauza zřejmá u konce, ale již teď je jasné, že se týká nejen členů židovského společenství, ale i všech lidsky smýšlejících občanů. Stručně připomeňme dosavadní průběh:

V září si skupina „Mladí národní demokraté“ jménem Erika Sedláčka požádala na pražském magistrátu o možnost pochodu pražským Židovským Městem na 10. listopad. Jako účel demonstrace uvedl svolavatel protest proti válce v Iráku. Magistrát demonstraci povolil. Tento krok vyvolal mediální ohlas a protestní dopis ŽOP, FŽO a ŽM v Praze primátorovi, ve kterém představitelé těchto institucí poukazovali na velmi zářející okolnosti plánovaného pochodu. Jednak na samotnou povahu skupiny svolavatelů a poté na datum demonstrace:

„Mladí národní demokraté (překládá německého Jugend Nationaldemokraten, což je mládežnická organizace neonacistické politické strany Nationaldemokraten Partei Deutschlands, NPD) zvolili ke své demonstraci 10. listopad, tedy den, v němž v roce 1938 došlo v Německu k říšskému pogromu,“ píše se v dopise (viz Rch 10/2007). A dále: „I když při svém ohlášeném pochodu chtějí Mladí národní demokraté oficiálně demonstrovat proti válce v Iráku, z charakteru této organizace, data konání demonstrace a její trasy je zřejmé, že hlavním cílem je urážka obětí nacistického antisemitismu a veřejná demonstrace neonacismu.“ Magistrát si nechal vypracovat posudky, podle nichž je Sedláček spjat s neonacistickým hnutím Národní odpor. Ke všem těmto okolnostem přihlédl a demonstraci zakázal. Svůj zákaz zdůvodnil tím, že oznámený účel shromáždění „směňuje k výzvě rozněcování nenávisť a nesnášenlivosti občanů pro jejich národnost, původ a náboženského vyznání“, a tím, že „je zřejmé, že formálně oznámený účel shromáždění svolavatelem Erikem Sedláčkem „protest proti účasti České republiky na okupaci Iráku“ je pouze fiktivní“.

Svolavatel se proti rozhodnutí magistrátu odvolal k městskému soudu a ten jeho námitkám dne 19. října vyhověl. Magistrát poté nechal přezkoumat formální stránku žádosti a po zjištění, že svolavatel není zaregistrován jako právnická osoba a že oznámení o konání pochodu, které takto podal, je neplatné, pochod 26. října opět zakázal. Lze očekávat, že se „mladí demokraté“ opět obrátí na soud. Jak soudce věc posoudí, nelze odhadnout. Představitelé židovské komunity v Praze

a další židovské organizace proto vyzývají veřejnost k účasti náboženském shromáždění u Staronové synagogy – viz následující zpráva.

(Tématu se věnujeme též v rozhovoru na str. 6–7.) *red*

NÁBOŽENSKÉ SHROMÁŽDĚNÍ 10. LISTOPADU

Židovská obec v Praze oznamuje, že v sobotu 10. listopadu 2007 se bude konat u Staronové synagogy od 14 hodin pietní náboženské shromáždění k uctění památky obětí říšského pogromu, tzv. křišťálové noci, kterou se před 69 lety začalo v nacistickém Německu organizované vražedné násilí vůči židovské komunitě.

Představitelé Židovské obce v Praze jsou znepokojeni, že se přes veškeré úsilí nepodařilo úřadům prosadit zákaz neonacistické demonstrace, již kamarádi oznamovatele pochodu inzerují jako „March durch Juden-Stadtviertel in Prag“. Je zcela zřejmé, že pochod Židovským Městem ve výroční den říšského pogromu má výhrůžný podtext, který nemá s deklarovaným protestem proti válce v Iráku nic společného.

V reakci na tuto situaci je ŽOP společně se všemi, kteří berou neonacistické nebezpečí vážně, připravena náboženské shromáždění chránit, zajistit bezpečnost účastníků a zabránit průchodu neonacistů Židovským Městem.

František Bányai, předseda ŽO v Praze

Podporu náboženskému shromáždění vyjádřily: Bejt Praha; Bejt Simcha; Česká unie židovské mládeže; Federace židovských obce v České republice; ICEJ; Liga proti antisemitismu; Nadační fond obětem holocaustu; Masorti ČR; Památník Terezin; Společnost křesťanů a Židů; Tereziánská iniciativa; WIZO a Židovské muzeum v Praze, řada poslanců Parlamentu ČR a mnoho dalších institucí a organizací.

V Praze,
24. října 2007

SDĚLENÍ KOORDINAČNÍ KOMISE ČSBS A FŽO ČR

Jak jsme vás již informovali, letos uplynulo deset let, po kterých byla poskytována sociální výpomoc z prostředků Česko-německého fondu budoucnosti bývalým politickým vězňům a ukrývaným. Prostředky vyplacené v březnu tohoto roku měly být poslední z tohoto projektu. Vzhledem ke skutečnosti, že Koordinační komise má ještě k dispozici něco peněz, které sloužily jako rezerva, bylo rozhodnuto, že k poslední vyplacené částce bude všem, kteří dosud sociální výpomoc pobírali, dodatečně v prvním listopadovém týdnu zaslána ještě jednorázová suma ve výši 800 Kč. Tato mimořádná částka není diferencována a nepodléhá dědickému řízení. *tk*

ODHALENÍ PAMĚTNÍ DESKY PAVLU TIGRIDOVI

Ve čtvrtek 25. října byla za přítomnosti paní Ivanky Tigridové, Václava Havla, prezidenta ČR Václava Klause, pražského primátora Pavla Béma, představitelů ŽOP, FŽO, ŽMP a dalších významných oficiálních i neoficiálních účastníků odhalena na zdi Starého židovského hřbitova v Praze I pamětní deska spisovateli, novináři a politikovi Pavlu Tigridovi. Ten by se 27. října dožil 90 let. Deska je umístěna jen několik desítek metrů od domu, kde za svých pobytů v Praze Tigrid po roce 1989 bydlel. Vytvořil ji akademický sochař Michal Vitanovský a vznikla z iniciativy vydavatelství Economia a.s., ŽOP a ŽMP. *jd*

Z OBSAHU:

- Evropský židovský kongres zasedal v Moskvě 3**
- Sidra na tento měsíc 4–5**
- Rozhovor s Klárou Kalibovou o neonacistických aktivitách v ČR 6–7**
- Zdeněk Urbánek**
- Kdo nepožil, asi neporozumí 8–9**
- Genrich Saggir: Žalmy 10–11**
- Boris Hybner**
- Tři setkání s Marceuem 12–13**
- Osudy českých a německých filmařů a herců za nacismu 14**
- Zapomenutý malíř Michel Fingesten 16**
- Výběr z českého tisku 18**
- Izrael: Sezóna konferencí 19**
- Kalendárium 20**
- Kultura, zprávy, informace 21–23**
- Zprávy ze světa 24**

Na obálce i jinde v čísle přinášíme ukázky z tvorby v Moskvě narozeného a v Praze žijícího malíře Viktora Pivovarovy.

Jedním z hlavních argumentů, proč nevolit Vjačeslava Mošeho Kantora za prezidenta Evropského židovského kongresu (EJC), bylo nařčení z úst jeho soupeře, že je emisarem Vladimira Putina. Kantor to ovšem vehementně odmítal a nyní se ukazuje, že mluvil pravdu. Teprve až postavení šéfa EJC, do kterého byl zvolen na bruselském zasedání koncem letošního června (viz Rch 8/2007), mu zřejmě k Putinovi dveře otevřelo. Přesvědčili se o tom i účastníci moskevského zasedání exekutivy EJC začátkem října. Setkání s ruským prezidentem bylo vyvrcholením náročného, ale důležitého programu.

KLÍČOVÉ KROKY

Kantor ve svém volebním programu zdůrazňoval, že bude vždy respektovat názory a přání evropských židovských obcí. Tři měsíce je příliš krátká doba na to, aby se jakkoli daly hodnotit předvolební sliby, nicméně program EJC se této zásady zatím drží. Jedním z prvních kroků nové exekutivy byl proto plán, jak postupovat v jednotlivých oblastech činnosti. Klíčovou se tak stává spolupráce s jednotlivými židovskými obcemi, ale také koordinace boje proti antisemitismu, komunikace s evropskými politickými institucemi nebo práce se studentskými organizacemi (zde se hovoří i o možnosti vytvoření nového vzdělávacího programu). Je jasné, že se některé agendy budou překrývat. To je hlavně případ kulturních aktivit, kde se může kongres ocitnout v nepsané sféře vlivu Evropské rady židovských obcí. Již dnes je však jisté, že židovskému kulturnímu dědictví a odkazu šoa bude věnována velká pozornost. Fakt, že Kantor se nemíní pasovat do role autoritativního vůdce, byl zcela patrný při diskusi kolem vzpomínkových akcí k sedmdesátému výročí tzv. křišťálové noci. Jeho původním záměrem bylo uspořádat v příštím roce společně se zastupci Ústřední rady Židů v Německu rozsáhlou akci, na kterou by byli pozváni – stejně jako na výročí osvobození koncentračního tábora v Osvětimi či na výročí masakru v Babím Jaru – přední světoví politici. Exekutiva se však – obdobně jako někteří němečtí představitelé – přiklonila spíše k akademičtějšímu pojetí, takže místo bombastických shromáždění si kongres výročí připomene seminářem, který se bude v listopadu příštího roku konat v Norimberku.

Agenda kongresu se bude převážně zabývat situací židovské komunity v Evropě,

samožřejmě prioritou však nadále zůstává i Izrael a jeho postavení na mezinárodní scéně. V tomto smyslu byla značná pozornost věnována Íránu a jeho atomovému programu. Kantor přizval ke spolupráci nejen politiky a politology, ale také experty na jadernou bezpečnost. Jejich názory a závěry byly nesmírně zajímavé, avšak dost pesimistické – shodli se v tom, že Írán bude v roce 2008 disponovat jadernou

DOBŘÁ VÝCHOZÍ POZICE *EJC zasedal v Moskvě*

technologii a fakticky neexistuje možnost, jak tomu zabránit. Půjde o fatální precedent, který s velkými obavami sledují i mnohé státy Blízkého východu. I ty se

Viktor Pivovarov: Z cyklu „Pokoj 22“, 1992–1995.

proto budou snažit o získání jaderného potenciálu, což může způsobit lavinový efekt, a to daleko za hranicemi regionu.

SETKÁNÍ S RUSKÝMI POLITIKY

Setkání s ruskými politiky dominovala otázka antisemitismu. Jak je možné, že v zemi, kde položilo život pětadvacet milionů lidí v boji s nacismem, je dnes půl milionu neonacistů? Ruští představitelé se liší v názorech, co tuhle situaci způsobilo, shodují se však v jednom – musí se proti tomu bojovat všemi dostupnými prostředky, od tvrdých sankcí až po osvětu. Zazně-

lo to i na setkání s dvěma možnými kandidáty na post prezidenta Ruské federace. Vladimir Jakunin je generálním ředitelem Ruských státních drah, což je podnik, který co do rozsahu a potenciálu nemá ve světě obdoby. Sídlí v prostorném paláci v centru Moskvy a z jeho zařízení trochu dýchá atmosféra doby nedávno minulé. Michail Margelov je toho pravým opakem – předseda senátního výboru pro zahraničí a poslanec Rady Evropy je charizmatický moderní mladý politik, hovořící skvělou americkou angličtinou, nesmírně vstřícný a operativní. Bude tedy zajímavé sledovat, který z nich se dostane do užšího výběru při prezidentském klání.

Vladimir Putin slavil ve dnech zasedání exekutivy své pětapadesáté narozeniny. Ruská média se nezabývala ničím jiným, televize přinášely kratší či delší portréty a medailonky, ve kterých byl líčen jako obyčejný chlapec ze sídliště, který se vypracoval vlastní pílí a inteligencí. Byl srovnáván se svými předchůdci a přirovnáván k jiným světovým politikům. Jedno srovnání za všechny – minulost důstojníka tajné služby a podoba s Danielem Craigem z něj přece dělá ruského Jamese Bonda.

Mediální obraz je vskutku velmi silnou zbraní. Bylo to patrné i z oficiálního přijetí, jemuž se exekutivě Evropského židovského kongresu dostalo. Jen před pár hodinami skončila návštěva francouzského prezidenta Sarkozyho a kremelský palác byl ještě plný novinářů. Ti byli přítomni první části setkání. Ruský prezident je vedl s chladnou věcností a protokolární přísností. Ihned poté, co sál opustila poslední kamera, viditelně roztál. Proměnil se v příjemného, usměvavého a vstřícného politika, který velmi otevřeně zaujímá jasná stanoviska. I on ujišťoval o odhodlání bojovat proti jakékoli formě antisemitismu. Otázka Íránu mu leží na srdci stejně jako izraelským politikům, vždyť rádius dostřelu íránských raket zahrnuje především Rusko. To mělo být tématem jeho rozhovorů během připravované schůzky zemí tzv. kaspického okruhu.

Téměř hodinové setkání s ruským prezidentem jistě posílilo postavení Evropského židovského kongresu. Jeho novému prezidentovi, ale i celé exekutivě, vytvořilo výbornou výchozí pozici pro další práci, a to jak na východě, tak na západě evropského kontinentu. Nezbývá tedy než pokračovat v započatém trendu.

TOMÁŠ KRAUS

CHAJEJ SARA 23,1–25,18

„I zemřela Sara v Kirjat Arba, což je Hebron, v zemi Kenaanské, a Abraham přišel naříkat nad Sarou a oplakávat ji.“ (1M 23,2)

Co vlastně dělala Sára v Hebronu? Abraham, Sára a Izák přece bydleli v Beer Ševě, v níž praotec uzavřel smlouvu s Avimelechem, králem filištínským: „Tu zasadil (Abraham) tamaryšek v Beer-Ševě – a vzýval tam jméno Hospodina, Boha věčného. Abraham pobyl v zemi Filištínské dlouhý čas.“ (1M 21,33–34) Následující verš zahajuje další kapitolu příběhem akedy (spoutáním Izáka), poté Bible oznamuje, že „Abraham se navrátil k hochům svým, pak zvedli se a šli spolu do Beer-Ševy a Abraham usadil se v Beer-Ševě.“ Takže – co dělala Sára v Hebronu, proč musel Abraham putovat právě tam, aby nad ní mohl naříkat a pohřbít ji?

Myslím, že abychom tomu porozuměli, musím znovu probrat složité incident „spoutání“. Rav Josef Ibn Kaspi, slavný filosof ze 14. stol., tvrdí, že skutečné poslání příběhu je to, že Hospodin – na rozdíl od Molocha, krvežíznivé modly starověku – nepodporuje lidské oběti. Z pohledu Ibn Kaspiho je zcela možné, že Abrahamova skutečná zkouška přišla až s druhým příkazem anděla: „Nevztáhni ruku své na chlapce a neučíš mu ničeho, neboť nyní poznal jsem, že jsi bohobojný a neodepřel jsi mně syna svého...“ (1M 22,12) Abraham byl sice před svými současníky o mnoho napřed, nicméně doba ho přesto ovlivňovala. Možná dokonce očekával, že jeho nově objevený Bůh bude jako důkaz víry a oddanosti žádat tu nejvyšší oběť, život milovaného syna.

Je také možné, že moudří Talmudu mají na mysli právě takové Abrahamovo myšlení, když při interpretaci akedy nechávají Hospodina kritizovat patriarchův zamýšlený čin, který měl být důsledkem toho, že nepochopil původní Boží příkaz. Talmud (B. T. Taanit 4a) Abrahama řadí do kategorie nechápavých biblických postav, které omylem obětovaly své děti: „Prorok plísnil Izrael, za to, že jednal podle slov, která jsem Já (Hospodin) nepřikázal, neřekl a nikdy mě ani nenapadla – ‚Nepřikázal se týká Mejši, krále moabského; ‚Neřekl se vztahuje k Jeftovi; ‚Nikdy mě nenapadly‘ se týká Izáka, syna Abrahamova.“ A totéž tvrdí Raši – podle něj si Abraham špatně vyložil Boží slova: „Neřekl jsem ‚zavraždi ho‘; řekl jsem jen ‚přiveď ho nahoru a přiveď ho dolů‘...“ Chasidský výklad Sfata Emet odvážně navrhuje, že skutečný smysl slova *makom* ve verši „Třetího

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

Abrahamovi je slíben Izák, Sára se tomu směje. Hans Holbein ml.

dne pozdvihl Abraham oči svých a viděl místo to z daleka“ (1M 22,4) není „místo“, ale „Bůh“ jako v útěšném pozdravu truchlícímu (*HaMakom menahem etchem...*). Abraham viděl Hospodina opravdu z dálky, když si neuvědomil, že náš Bůh by nikdy nežádal dětskou oběť! A faktem je, že po tomto incidentu už Bible neznamenává ani jeden rozhovor mezi Hospodinem a Abrahamem; praotec přitom žil ještě osmatřicet let.

Představme si teď Sáru, kterou v osudovou noc probudí šramot a šustot, jak se manžel a syn chystají na cestu. Tuší, že se děje něco divného, protože jí Abraham očividně nic neřekl. Když z něj konečně vymámila účel nočních příprav, určitě prosila, naříkala a protestovala proti zamýšlené cestě a jejímu poslání: „Jak můžeš věřit, že by Hospodin poručil tak strašlivý skutek? Cožpak by Bůh, který stvořil každou lidskou bytost, žádal, abys zničil vlastního syna?“ Pak možná vyrazila k útoku a obvinila Abrahama, že Izáka vlastně obětoval vždycky, protože trávil dny a noci tím, že přiváděl modláře na cestu k Bohu a přitom zanedbával otázky a potřeby vlastního dítěte. Ale nebylo to nic platné. Abraham vzal Izáka a šel.

Sára si musela zoufat. Také ona vyrazila na cestu – ne na horu Morja, ale zpátky do Hebronu. Musela se pomodlit na místě,

kde byli pohřbeni Adam a Eva; konců i oni poznali bolest, jakou zakouší rodič, kterému zemře dítě, vždyt přišli o Abela. Možná, že se u Hospodina přimluví za Izákův život.

Možná cítila, že se musí vrátit do Hebronu, do místa, kde se s Abrahamem usadili poté, co jim Hospodin slíbil potomstvo tak početné jako prach země; do místa, kde Abraham vystavěl na počest Boha oltář (1M 13,17–18). Možná, že cítila, že se musí modlit za Izáka v Hebronu, kde Hospodin uzavřel s Abrahamem smlouvu mezi kusy a kde tři Bohem poslaní poslové slíbili, že do roka se Sáře a Abrahamovi narodí chlapec, dědic a záruka Boží smlouvy. Když se s Bohem nepřel Abraham, Sára cítila, že musí ona a že tak musí učinit právě na místě, které pro ni znamenalo naděje a víru. Nevydržela však své rozrušení a v Hebronu zemřela – možná že přímo v zápalu protestu proti Hospodinu. Ovšem v tomto případě se zdá, že Sára Boží vůli pochopila lépe než Abraham.

VAJIŠLACH 1M 32,4–36,43

Tato sidra završuje dobrodružné příběhy praotce Jákoba: zachycuje, jak a proč se nejlépe vyobrazený patriarcha dvanácti kmenů vrací do otcova domu, vytváří pomník Bohu v Bét-Élu a vyslouží si nové jméno Jisrael, jméno, jež navždy ponese jeho potomci. Zamyšleme se nad tím, jaké tajemství se skrývá za tímto jménem, jaký je skutečný význam zápasu s andělem a proč Jákobovi trvá tak dlouho, než od Lábana dorazí domů.

Už jsme četli, jak se ten naivní, srdečný hoch, žijící ve stanu, stal vychytralým podvodníkem – nejprve obelstil staršího bratra, aby mu prodal prvorozenectví, pak předstíral, že je svůj bratr, a pak se uchýlil k nejrozmanitějším kouskům, jen aby obelstil chytráka Lábana a obral ho o většinu stáda. Způsoby agresivního Ezaua nakonec zvítězily nad duchovně založeným Jákobem, Jákob se skutečně proměnil ve svého bratra se vším, co k jeho povaze náleží.

Podal se mu pohřbít svůj skutečný charakter – až se náhle probere ke svému pravému a původnímu poslání, neboť si uvědomí, že se proměnily a pošpinily i jeho sny: už nevidí anděly stoupající a sestupující po žebříku spojujícím nebesa a zemi, ale v spánku zírá jen na pruhované a tečkované ovce. A takový sen není přesně to, co by toužil předat dítěti, které se mu právě narodilo, Josefovi, nejstaršímu synovi milované Ráchel.

Před více než dvaceti lety přísahal, že když se navrátil do otcova domu ve zdraví,

přijme Hospodina jako svého Boha; tehdy o sobě uvažoval jako o vylepšeném modelu Ezaua. Teď si však Jákob uvědomí, že pravá cesta je přesně opačná: musí nalézt odvahu, aby byl tím, kým skutečně je, dobrosrdečným obyvatelem stanů. Ať už si ho otec bude vážit či ne; musí se stát sám sebou, mužem Hospodina, nikoli nezbytně mužem, jakého si přeje otec.

Opouští Lábanu a lákavý labanismus. Je připraven střetnout se s Ezauem a vrátit mu své nezasloužené pozhnání v podobě materiálního pozhnání a stád, jež získal od Lábanu. Ale nejprve musí zůstat sám – jen on a Hospodin – a vyhnat z hloubi bytosti Ezauovu povahu, samo přání být jako Ezau, aby získal otcovu přízeň. Zápasí sám se sebou a nachází své pravé já. Už není ten pokřivený lstivý Jákob; stane se přímým a spravedlivým mužem Hospodina.

Když se chystá vyrazit domů, projde další zkouškou a osvědčuje svou novou osobnost, která jde na věc zpřímá a nesnaží se jen hledat ta nejjednodušší řešení a vyhýbat se problémům. Vyplíní Šimona a Levyho za to, že podvedli Chamora a Šchema a všechny muže, kteří se kvůli Dině nechali obřezat: „Zarmoutili jste mne, že jste mně připravili špatnou pověst u obyvatelů země, u Kenaanských a Perizských...“ (1M 34,30) Jákob poté pláče nad hrobem kojné a chůvy Debory – o smutku nad Rebekou, která Jákoba vmanipulovala do jeho role „Ezaua“, se nemluví vůbec.

A konečně tu je incident s Rúbenem: „Když bydlel Jisrael v zemi této (za Migdal Éderem), šel Rúben a ulehl k Bilhě, milence otce svého, a Jisrael (o tom) slyšel.“ (1M 35,22) Jákob se zřejmě plným právem rozzuří. Ale nově zrozený Jisrael současně chápe, že se musí rozpomenout na svou vlastní slabost a zpětně za ni vzít zodpovědnost. Cožpak Rúbenův skutek není v podstatě nic jiného než velmi nešťastná demonstrace toho, že on – prvorozený – je pravým dědicem svého otce a že by ho Jákob neměl odsunovat ve prospěch mladšího prvorozeného, který se narodil milovanější manželce?

Moudřejší a polepšený Jisrael chápe, že velká část Rúbenovy viny padá na něj. Proto sice zvěst o události vyslechne, ale mlčí. Jeho mlčení mu umožní, aby zůstal praotcem dvanácti kmenů – a mlčení mu též umožní projít pokáním za vlastní podvod, jehož se dopustil na bratrovi. Takže když „přišel Jákob k Jicchakovi“ (1M 35,27), navrátil se muž, který žil v míru sám se sebou, „z pokřiveného se stal přímý“ (*vehava he'akov le'mišor* – Izajáš 40,4).

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila am.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – listopad 2007

Staronová synagoga

2. 11. pátek	začátek šabatu	16.20 hodin
3. 11. sobota	CHAJEJ SARA 1M 23,1-25,18 hf: 1Kr 1,1-31 mincha	16.00 hodin
	konec šabatu	17.26 hodin
9. 11. pátek	začátek šabatu	16.09 hodin
10. 11. sobota	TOLEDOT 1M 25,19-28,9 hf: 1S 20,18-42 mincha	15.45 hodin
	konec šabatu	17.17 hodin
11. 11. neděle	Roš chodeš kislev	
16. 11. pátek	začátek šabatu	15.59 hodin
17. 11. sobota	VAJEJCE 1M 28,10-32,3 hf: Oz 12,13-14,10 mincha	15.40 hodin
	konec šabatu	17.08 hodin
23. 11. pátek	začátek šabatu	15.51 hodin
24. 11. sobota	VAJISLACH 1M 32,4-36,46 hf: Abd 1,1-21 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	17.02 hodin
30. 11. pátek	začátek šabatu	15.46 hodin
1. 12. sobota	VAJEJSEV 1M 37,1-40,23 hf: Am 2,6-3,8 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	16.58 hodin

V sobotu a o svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.00 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

3. 11. sobota	CHAJEJ SARA	9.00 hodin
10. 11. sobota	TOLEDOT	9.00 hodin
17. 11. sobota	VAJEJCE	9.00 hodin
24. 11. sobota	VAJISLACH	9.00 hodin

Páteční večerní bohoslužby se nekonají.

Španělská synagoga (Bejt Praha)

Každý pátek Kabalat šabat od 19 hodin.

Bejt Simcha

(Mánesova 8, Praha 2)

Kabalat šabat každý pátek od 18 hodin.

*V sobotu 10. listopadu od 10 hodin ranní sobotní bohoslužba
s Masorti a rabínem Ronaldem Hoffbergem.*

V pátek 23. a v sobotu 24. listopadu bude v Praze rabín Tomáš Kučera.

*O místě konání a časech bohoslužeb v těchto dnech se informujte
v Bejt Simcha.*

MEZI SLOVY A NÁSILÍM JE SOUVISLOST

Rozhovor s Klárou Kalibovou o neonacistických aktivitách, monitorovaných sdružením Tolerance

Klára Kalibová (nar. 1981 v Praze) absolvovala Právnickou fakultu UK. Spolupracovala s několika nevládními organizacemi zabývajícími se ochranou lidských práv. Od jara 2004 působí v projektu Monitoring pro sdružení Tolerance a občanská společnost. Před třemi lety (3/2004) uveřejnil Rch rozhovor s jejím kolegou Ondřejem Caklem; následující text na něj navazuje.

Slečno Kalibová, v čem spočívá vaše práce pro sdružení Tolerance a občanská společnost?

Jednak pracuji přímo v terénu, dělám monitoring, což znamená, že natáčím na video nebo fotím neonacistické akce, koncerty, shromáždění, demonstrace. A pak to, co se děje, zpracovávám. *Tolerance a občanská společnost* je zapojena do projektů Evropské unie: sledujeme, jak v Čechách vypadá rasové násilí a situace v oblasti pravicového extremismu. Podáváme zprávy o tom, jak je státní správa schopna čelit rasismu a antisemitismu, xenofobii, jak se s těmito fenomény vyrovnává občanská společnost. Pak se snažím pro *Toleranci* získávat finanční prostředky, píšu články pro její webové stránky, dělám právní analýzy jednotlivých shromáždění nebo koncertů. Tyto analýzy pak využíváme při oprávněných požadavcích vůči státní správě, aby zakročovala tak, jak jí zákon umožňuje. Naše informace poskytujeme novinářům nebo politikům při připomínkování legislativy.

K čemu slouží vaše videonahrávky?

Pomocí nahrávek informujeme veřejnost o aktivitách neonacistického hnutí. Materiály používáme ke studijním účelům, účastníme se seminářů pro žáky a studenty. Z nahrávek vytváříme archiv a v případě potřeby je poskytujeme policii jako důkazní materiál. Když někdo třeba při řízení u soudu tvrdí, že není neonacista, ukážeme ho na videu: jak byl na neonacistickém koncertě, jak s neonacisty demonstroval nebo se zúčastnil nějaké další jejich akce – takže zřejmě neonacista je.

Váš kolega Ondřej Cakl v roce 2004 tvrdil, že pravicový extremismus u nás ustupuje. Jak to tak?

Situace se opravdu na čas zlepšila, zhruba v tom roce 2004, to byl fakticky útlum. Teď zase začalo veřejných ultrapravicových aktivit přibývat. Já si myslím, že stoupající trend ještě chvíli potrvá, protože

v hnutí zůstávají lidé z první generace neonacistů, kteří se k němu dali po roce 1989, a zároveň přicházejí patnáctiletí aktivisté.

Neonacistickou činnost u nás lze rozdělit na koncerty, demonstrace a veřejná shromáždění. Koncertů ubývá, což je výsledkem neustálého tlaku občanských sdružení a médií. Zájem se přelil směrem k veřejným shromážděním a demonstracím. Organizuje je buď Národní odpor, což je neaktivnější militantní neonacistická organizace u nás, nebo Národní korporativismus, což jsou neofašisté.

Jaká byla poslední větší demonstrace?

28. září se do Kladna sjelo na 300 extremistů. Předtím dorazilo 1. května 500 extremistů do Brna. Když jejich demonstraci na základě požadavků veřejnosti správní úředník

První pokus neonacistů o pochod židovskou čtvrtí se uskutečnil 11. ledna 2003. Foto ČTK, René Volfík.

rozpuštěl, zasáhla policie, jenže to takticky nezvládla. Místo aby demonstranty rozdělila do skupinek a odvedla do autobusů, šla proti nim agresivně, vjela do nich i na koních, házela na ně plynové rozbušky. To vyvolalo zpětnou reakci asi stovky neagresivnějších demonstrantů, rváčů, kteří stáli vpředu. Trvalo asi dvě hodiny, než se situace uklidnila.

Tuhle demonstraci nebylo možné zakázat předem?

Těžko říct. Zakáz přímo na místě určitě vhodný byl: úředník správně rozhodl, že se demonstrace rozpouští na základě toho, že tam přišli lidé s transparenty Národního odporu a že předtím na webu oznámili, že „půjdou Brnem demonstrovat sílu národního socialismu“, čímž se otevřeně přihlásili

k nacismu. Když se to takhle dá dohromady, lze demonstraci zakázat. Jenže akci nenahlásil Národní odpor, ale fyzická osoba. Pokud se držíme přesně dikce zákona, tak je tam napsáno, že správní orgán zkoumá nahlášený účel demonstrace. Oni jako účel nahlásili „pochod studentské mládeže“. Z toho nebyla vidět jasná vazba na Národní odpor.

Myslíte, že extremisté chtějí skutečně projevit svůj názor, nebo je hlavním smyslem demonstrace její medializace?

To spolu souvisí. Chtějí medializovat svoje názory a to se jim povede jen tehdy, když se pod jakoukoli záminkou dostanou do televize. Nevadí jim negativní obraz, protože se staví do role obětí systému, který touží zlikvidovat. To otevřeně říkají na webu.

Jak je možné, že takové seskupení nelze postavit mimo zákon?

Jenže oni vlastně jsou mimo zákon, nejsou nikde registrovaní, jako by ani neexistovali, existují jen virtuálně, na webových stránkách. Je to jen „parta lidí“, a tu nemůžete zakázat. Ale myslím si, že i kdyby byl Národní odpor zakázán, tak se jednoduše přejmenují. Takhle alespoň můžeme zvenku sledovat, co všechno dělají, a nemusíme dumat nad tím, jak se právě teď jmenují.

Kolik mají pravicoví extremisté stoupenců a na koho útočí?

Odhadujeme to tak na čtyři tisíce, všech dohromady, jak extremistů, tak radikálů. Tvrdé jádro Národního odporu s přesahem do Národního korporativismu je asi tisíc lidí. Ministerstvo vnitra zveřejnilo v roce 2002 číslo 7200, zpětně ho ale revidovalo jako nadsazené.

Dělala jsem si obsahovou analýzu webu Národního odporu. Asi tři články tam byly namířeny proti Romům a třicet proti Židům. Ale v zásadě fyzicky ani verbálně nenapadají Židy, protože Žida nepoznáte, napadají Romy. Národní odpor má své karikatury Židů, návody, jak poznat Žida, vytvářejí si seznamy lidí, kteří reprezentují židovskou komunitu.

Jak vypadá situace u nás ve srovnání se zahraničím?

Já se zaměřuji na rasové násilí a tam jsme na tom dobře. Spolu se Švédskem a Rakouskem jsme jediní v Evropě, kde rasové násilí klesá, v ostatních zemích stagnuje nebo stoupá.

Na Slovensku jsou hodně napadáni Romové a ideologičtí odpůrci neonacistů – alternativní mládež a anarchisté; v Polsku je situace velmi komplikovaná, protože tam má téměř extremistická strana, Liga polských rodin, zastoupení na dvou ministerstvech: vnitra a školství. V Maďarsku může být legálně registrována tak otevřeně neonacistická organizace, jako je Blood and Honour.

Co pokládáte za nejnebezpečnější neonacistickou aktivitu?

Naše sdružení neustále slyší: Co máte proti tomu, když se někdo projde skrz město a zařve „Čechy Čechům!“ nebo „Nic než národ!“? Ale mezi slovy a násilím existuje souvislost; mezi tím, že se setkávají, navazují kontakty a páchají rasové a ideologické násilí, je prostě vztah. Když se neonacistům nekladou zábrany ve veřejném prostoru, když jim nikdo neřekne: „Tady pochodovat nebudete, protože jste neonacisti nebo protože si myslíte, že je někdo méněcenný!“ – ztrácejí zábrany. Uvidí Roma a klidně ho napadnou.

Kolika trestných činů se extremisté dopustí za rok?

Loni to bylo 253 extremistických trestných činů, z toho fyzických napadení 20, letos 248, fyzických útoků 15. Nejsou to velká čísla, ale to jsou jen činy, kdy se oběti rozhodly jít na policii. Když dostane Rom facku, na policii nepůjde, když mu někdo nadává, taky nepůjde, protože to je pro něj denní chleba. Lidé s jarmulkou tam asi taky nepůjdou.

Jak vůči neonacistům postupuje státní správa a policie?

Legislativa je podle mne dostatečná, dokonce i oprávnění policie jsou dostatečná, problém je s praxí. Jsou regiony, kde policie zasahuje na profesionální úrovni, policisté mají přehled. Jinde, třeba v jižních Čechách, policie selhává. Jižní Čechy byly dva roky centrem, kde se konaly neonacistické koncerty. Zaznamenali jsme člověka, který řval „Cikáni do plynu“ přímo před zraky policie, která nejenže nezasáhla, ale ani jej nedohledala.

Je tady patrná souvislost: po policii přijde na řadu státní zástupce, který pak píše obžalobu. Opakovaně máme informace o tom, že státní zástupci nepovažují projevy, které by podle mě měly být hodnoceny jako verbální trestné činy, za nic závažného. A i když se to dostane před soud, závěry soudů nejsou uspokojující. Nesouhlasím sice s tím, aby za verbální činy chodili lidé sedět, ale je možné využít podmínky, alternativních trestů.

Jak dalece je mezi nimi rozšířeno popírání šoa?

Irving a Zündel patří k jejich ikonám. Otázka je, jestli ty knihy opravdu čtou. Pro ně je to spíš otázka symbolu – což je stejné jako s vydáním Mein Kampf v podobě se zlatou orlicí. U nás v roce 2005 asi 200 neonacistů demonstrovalo na Zündelovu podporu před německou ambasádou, přišlo tam i 200 oponentů. V tomhle směru mi připadá nebezpečný tlak médií umožnit projev v zásadě komukoli. Nás tehdy kontaktovali z televize, abychom přišli na besedu se zástupcem neonacistů. Trvalo dost dlouho, než jsme je přesvědčili, aby debatu zrušili. Chtěli legitimně diskutovat s tisíkovým mluvčím Národního odporu!

Jak se teď profiluje Národní odpor?

Jasná je orientace na hitlerovské Německo a na neonacistické Německo: přejímají všechny strategie, symboliky, celé teze, jezdí do Německa a snaží se Němce přesvědčit, že jsou plnohodnotní náckové. Někteří se domluví německy, třeba jeden z jejich ideologických vůdců, vysokoškolař Podolák.

A takového člověka nelze za propagaci nacismu potrestat?

Ne, protože je tak inteligentní, že ho při ničem nepřistihnete. On nikdy žádného Roma mlátit nebude, na špinavou práci má lidi. Je to vymydlený chlapec s kravatou. Navazuje kontakty, vytváří program.

Jak byste komentovala pokus neonacistů o pochod Židovským Městem? Mohl magistrát pochod zakázat okamžitě?

Já si myslím, že nemohl. Je to totéž jako s tím Brnem. Ale v tomhle případě vidím několik pochybení včetně mediální odezvy, která popisuje situaci trošku jinak, než byla. My jsme upozornili na to, že na německých webových stránkách kdosi jménem Národní odporu zve na 10. listopad na demonstraci přes Židovské Město. Zároveň jsme zjistili, že na týž den si Erik Sedláček a ještě jeden člověk nahlásili demonstraci židovskou čtvrtí proti válce v Iráku. Manifestaci nahlásili jako „Mladí národní demokraté“, což není nic jiného než Jungen Nationaldemokraten – mládežnická organizace německé neonacistické politické strany NPD. Tohle jsme všechno zjistili a informovali jsme obec, aby vstoupila do jednání s magistrátem, aby ten byl připravený demonstraci na místě rozpustit.

Magistrát shromáždění původně nezakázal, protože ze zákona má povinnost zkoumat nahlášený účel demonstrace a tím-

to nahlášeným účelem byl protest proti válce v Iráku.

Obec pak protestovala.

Ano a psalo se o tom v tisku. Začal se vytvářet politický tlak na magistrát a primátor Bém prohlásil, že se pochod zakáže. A pak ho opravdu zakázal.

Neonacisté se odvolali a soud jim dal za pravdu. Nyní je opět na tahu magistrát a existuje několik možných variant dalšího postupu. Uvidíme, kterou magistrát zvolí. Každopádně je nezbytné, aby všichni lidé, kterým záleží na tom, aby neonacisté Židovským Městem neprošli, podpořili některý z poklidných protestů, které se chystají na sobotu 10. listopadu.

Magistrát může argumentovat tak, jak jste řikala – že Sedláček je neonacista...

To jistě. Ale otázka je, zda soud uzná, že je vhodnější předem očekávat, že se Sedláček při každé demonstraci bude chovat jako neonacista, než počkat, až se tak opravdu projeví, a pak průvod teprve zakázat.

Co vy si myslíte? Zakazovat předem, nebo na místě?

Já myslím, že až na místě. Demokracie je strašně křehká záležitost a náročná zkušenost, náročná z hlediska každého člověka, kterému na ní záleží. Když se to zakáže pod politickým tlakem, a politický tlak to nesporně byl, jinak by akci magistrát zakázal už v září, tak to vidím problematicky. Představte si, že za dva měsíce ohlásí neonacisti pochod romským ghettem. A já bych se chtěla dočkat toho, že takovou demonstraci někdo zakáže. Ale bojím se, že nezakáže, protože za Romy nebo za Vietnamce se nikdo bít nebude.

Ve Vlašimi se v létě konaly Dny rasy, na pozvánce se psalo o „tlupách cikánských kriminálních potulujících se ulicemi města“. Přesto – shromáždění nebylo zakázáno, mediální ohlas nula. Protestovala jediná *Tolerance a občanská společnost*. Státní zástupkyně řekla, že je to v pořádku, že takové označení popisuje určitou skupinu obyvatel obývajících Vlašim.

Já jsem z faktického hlediska ten zákaz vítala, ale myslím si, že je dobré se na něj dívat i z jiného pohledu. Je tu velký prostor pro zákaz na místě. Současně to umožňuje i rozvoj občanské společnosti – lidé mohou přijít a vyjádřit se, říct „ne, vy tu prostě nebudete“. Když se všechno zakáže dopředu, získáme časem dojem, že žijeme v ideálním světě, že všechno je krásné, bez problémů. Ale ono to tak nebude.

ALICE MARXOVÁ

Zdeněk Urbánek

KDO NEPROŽIL, ASI NEPOROZUMÍ

Orten byl dramatem zaujat velmi brzy. Nejen se na druhý pokus, v sedmnácti letech, stal žákem hereckého oddělení pražské konzervatoře. Pro divadelní kolektiv dokonce zdramatizoval *Anýzové jablko*, novelu svého dočasně velmi milovaného Francise Jammese. Zkoušel také hlavní úlohu a náhle se přestal dostavovat na zkoušky. Bylo mu to jedno. Psal deník a poezii, a především si dopisoval v počáteční emfázi s Ivanem Blatným. Jammesovo *Jablko* se sice podařilo uvést i s Jiřím na jeviště, ale mezitím se v rozporu s divadelnickými a studentsky politickými snahami Pavla Tigrida i s počínajícím předáckým úsilím Kamila Bednáře rozvinula mezi Ortenem a Blatným aktivita podstatně negativnější. Nebo vzhledem k časům a okolnostem pozitivnější? Kdo chce rozhodnout?

V zalepených dopisech, jež deponovali jeden u druhého, si navzájem slíbili, že přesně za rok od toho a toho dne z podzimu 1937 oba spáchají sebevraždu.

Nevím, kde se octly přísahající dopisy, takže přesná data neznám. Ale vím, že mi Jiří Orten nedlouho po Mnichovu, už počátkem října 1938, úmluvu jaksi zpronevěřile vůči Ivanovi prozradil. Ať prý co nejdřív, hned v týž den, jedu do Brna a sdělím Ivanovi, že ten nesmysl neplatí. Je jen zdánlivým paradoxem, že výzva k utkání o život daná Mnichovem účinkovala v Ortenovi tak bezvýhradně ve prospěch života.

Jel jsem a zastihl Ivana ve stavu, kdy se taky on úmluvy zjevně už zřekl, ale z motivů asi osobnějších. Krom toho byl nespravedlivě na mne rozmrzen, že o úmluvě i rezignaci na ni vím.

Teprv tam, nahoře v patře na Obilním trhu, jsem pochopil, proč zrušení úmluvy tak intimní a osudné muselo být svěřeno prostředníkovi, místo aby si to úmluvci vyřídili sami mezi sebou. Byli by asi zsměšněním přátelského kontraktu vyřídili samo přátelství. Bylo podivně podvratnou poctou být těm dvěma prostředníkem právě v této věci. S Jiřím jsme si pak byli blíž. Jeho smysl pro přátelství podpůrně obsahoval i pravou míru smyslu pro humor. Ten Ivanovi skoro chyběl. Měl spíš náklonnost k truchlivé grotesknosti. Ta nemá smířující potenci.

ČTYŘVERŠÍ

Na jaře roku 1969 jsem mluvil o Jiřím Ortenovi v sále Památníku písemnictví. Měl jsem za téma Jiřího duchapřítomnost. Způsobem svého existování ve světě změ-

nil význam toho termínu. Nedokázal od raných let nevědět, kde je, jaká se děje situace, co kdo z přítomných pocituje, jaké to pro každého z účastníků má a bude mít následky. Duchapřítomnost bez vynechávání. Nikoli ta, kterou máte, když se na vás řítí autobus a vy raději strnete na místě, než abyste začali poskakovat sem a tam, protože spoléháte, že stojícímu sloupu se duchapřítomný řidič vyhne snáz než sebezáchovně kmitajícímu pošetlci.

Zdeněk Urbánek, Praha 1967. Foto Dagmar Hochová.

Orten si od duchapřítomnosti nikdy ani nemohl odpočinout. Někdy účinkovala dvojace. Zvlášť když vešel do přátelského hloučku opožděně, řeč už dávno byla v proudu a on, právě proto, jak rychle vyčítal, že tím proudem vede mnoho nití, upadl do rozpaků. Přílišná citlivost, hned provázená uvědoměním právě tak přílišně přesným, byla i nepřítelkyní jeho hereckého nadání. Hlas měl kouzelně znělý, uměl jím v odstínech vládnout, ale místo kterékoli z té stručné hrstky postav to vždy byl Jiří Orten s pěknou tváří a lebkou zlehka

nahnutou, z pohledu diváka, vpravo nazad. Při vši duchapřítomnosti trochu příliš dojatý sám sebou. „Self-consciousness“ zní anglický termín. Významově právě tak dvojaký jako Jiřího sebeuvědomění. Svazující v jednom případě, podruhé uvolňující.

Ty dva významy se střídavě prosazují i v Ortenově poezii. Náhle v červnu 1941, za krajního ohrožení, lehce uvolněné i tragédií podmíněné řádky v deníku: „Jak jsem vděčný za to, že mi bylo umožněno ochutnat z nezemské krásy této země, tohoto světa, prostřednictvím jazyka, barvy a tónu.“ A v dubnu, o několik měsíců dřív, v titulní básni sbírky *Scesť* oba ty významy jsou pevně sceleny:

Oblaka prachu zvedají se za popravčím vozem./ Dojatý kat se zděšen odvrací./ Za chvíli zazvoní košatá hlava o zem./ Přistupte blíže, diváci!

Všichni moji transcendentalističtí, religionističtí, heideggerovsky eckehardtovští, astrologizující a hermetizující přátelé se mi mají příležitost vysmát za mou mnohokrát proklamovanou nedůvěru v jejich víry a pověry. Báseň, jejíž první sloku jsem ocitoval, pochází z 22. 4. 1941. Není mnoho tak průkazných čtyřverší v české a možná i jiné poezii. Přitom ty verše mají ironicky lehký, popisně věrný, zároveň divadelnický sebevýmšněný vztah k výjevu, jímž o čtyři a čtvrt měsíce později skončil Jiřího život. Jak se stalo, že si to Jiří předpověděl? To se rozumí, rok 1941 je už rokem hrůzných zániků a ni-

kdo k představě toho svého neměl daleko. Ale přece jen, ta popisná přesnost.

ODMLKA SE PROTAHUJE

Než se k tomu konci vrátím, zaznamenám jednu z největších hrůz svého života... Kdo neprožil, asi neporozumí. Čím víc samozřejmě a přátelské solidarity chtěl neodbytně privilegovaný gój Židovi projevit, tím zřetelněji ho upozorňoval, jak úplně je odsouzen. Čím pozorněji se přítel Žid snažil gójovu sympatii a vůli k pomoci přijmout, tím zřetelněji si gój uvědomoval,

jak málo je solidarity od člověka k člověku a jak je z té příčiny při všech individuálních „úspěších“ beznadějně bezmocný.

Večírek ve dvou, ve třech. Pije se zbylé víno. Gramofon hraje Brahmsa. Pak se do půlnoci povídá. Potom odmlka. A náhle Jiří: „Nejsme na sebe nějaký moc hodný?“

Odmlka se prohlubuje. Skoro navěky. Situace byla odhadnuta smrtelně přesně.

Kdo nezažil, neporozumí. Je to divné rozpomenutí, ale za zdejších stalinských let, 1949–1953, se obdoba nedala zažít. Nedá se to srovnat a bylo to horší. Nikdo nemohl vyděšeně sedět do noci s odsouzeným přítelem, protože odsouzen mohl být kdykoli kdokoli. Hitler byl vražedná patologie, děsivě účinná ve společnosti i v jednotlivých lidech, ale viditelně dočasná. Stalin, neméně patologický vrah, žil v relativně rozumných myslích ještě i po smrti skoro jako spasitel. Kalandra zanikl za Stalina vinou zdejších stalinistů... Popravili ho za to, že před válkou nešetřil ironickým humorem na účet vedení komunistické strany. Nic mu podle práva nebylo dokázáno.

Za Hitlera se vědělo, že vyvraždí Židy. Stalin mínil vyvraždit kohokoli, jen aby se obecně vědělo, na které straně je moc. Nesmrtelný taktik smrti. Dokud ho v myslí neodepíší všichni, kteří mu kdy stranili, hrozba stalinsky mocenské dravosti a vražednosti trvá.

Odbočil jsem, ale ovzduší stalinského tématu oba přátelé, Orten a Blatný, hluboce zakusili.

Orten stručněji.

Je to zlé téma i pro některé z mých dalších přátel. Ale co s tím mám dělat. Stalo se to. Stalin se dohodl s Hitlerem. Spolek nad spolky. V téže době se tu připravovaly odvozy Židů do Terezína a pak dál do táborů smrti. Už v létě 1941 se proslýchalo, že se tisknou na žlutou látku kilometry a kilometry hnědých Davidových hvězd s nápisem Jude uprostřed. Připravovaly se seznamy k odvozům.

Do toho se vpletl případ Jiřího Ortena.

Před několika lety mě pohněval jeden podružný zdejší autor živící se jazykově nepříliš zdařilým opakováním příběhů ze zdejší literární historie. *Rukopis královédvorský a zelenohorský* zasluhuje koncizní historiografii. Zmíněný autor z toho případu hleděl vytěžit co nejvíc stran a senzace. Pak v jedné ze svých dalších knih doufal najít senzaci i v případě Orten. Prý je to jasné. Jeho poslední báseň, z 29. srpna 1941, končí:

... *ať se slaví hostina, / v níž mi volnost víno podá, / ať mi lože nerozhodá / to, co jsem chtěl zažít / lety dvaadvacít!*

Autor těžící ze senzace byl snadno sveden. Rok 1941, Ortenův původ, tato báseň, situace jeho těžkého úrazu, přítomnost jiné

ženy, než ta, která přivodila jeho závěrečné mravně citové útrapy: jasná sebevražda.

Nyní po tolika letech nemám autora těch úsudků za nikoho o mnoho lepšího, ale usoudil-li, že šlo o samopřivozenou smrt, už mu to tolik nevyčítám.

MEZI MOSTY

Jiří vyšel s přítelkyní a ubytovatelkou Lízou Kleinovou z domu na nábreží mezi železničním a Palackého mostem. Prodejna cigaret a novin tam byla nesmyslně umístěna na chodníku nad řekou. Jiří se tam rozběhl. Jen co nakoupil, co chtěl, obrátil se, že poběží zpět k Líze. Jeho běh přerušila německá vojenská ambulance, jedno z nemnoha vozidel, která tehdy pražskými ulicemi jezdila. Byl raněn tak, že tomu o dva dny později podlehl.

Tehdy bylo pro mne naprosto zřejmé, že to sebevražda nebyla. Sebevražednou úmluvu dávno dřív ze vzdoru proti útlaku důrazně zrušil. Je pravda, že věděl o přípravě hvězd, a byly v oběhu první zprávy, že se sestavují seznamy pro odvozy do Terezína či do jiných ghatt.

Ale myslím-li na to dnes, spor je jen mezi dvěma možnostmi. Vědomou sebevraždu vylučuji (ale mohu se ovšem mýlit – nebyl jsem na místě ani v jeho kůži). Jen musím brát v úvahu právě tu shora zmíněnou duchapřítomnost v hlubším než běžném smyslu: pořád věděl, tušil, cítil, co se v něm a těsně kolem děje. Je z hlediska této širší a hlubší duchapřítomnosti myslitelné, že se jeho objektivně beznadějná situace spolu se subjektivním pocitem bezmocnosti a s nenadále příhodným hlukem blížícího se automobilu slila do rozhodnutí: obrať se a budeš osvobozen.

Báseň z 29. srpna 1941 něčemu takovému napovídá. Ale deníkový zápis z téhož dne je spíš dokladem o rozhodnutí nějak se životem prodat dál. „Černý vrchu, ty jsi mi zasmolil život; žijeme ostatně jinde než mezi stromy, po nichž teče smůla?“

Jmenovaný Černý vrch se přisně, ironicky, groteskně týká života, nikoli vůle k smrti. Tam bydlela sestra přítele, který Jiřímu faustovsky zdatným intelektem i zvláštním druhem krásy odlákal Věru Fingerovou, dávnou milou dřívějších básní a zrádnou milenkou *Elegií*.

Je třeba znovu upozornit, že přeskakující nešťastnice Fingerová naprosto nejednala sebezáchraň ani rasisticky. Jiřího opustila ve prospěch Gustava Schorsche, jednoho z našich nejbližších a nejbystřejších, který pak zahynul po transportu z Terezína v oblasti Osvětimi.

Nebyl jsem u Jiřího posledních okamžiků. Ale několik měsíců a týdnů předtím jsme spolu bývali velmi intenzivně. Napsali jsme spolu na základě jedné z mých

povídek i divadelní hru. On ji nakonec pojmenoval *Blahoslavení tiší*. Kteří jiní! Ještě stačil napsat okouzlené a okouzlující verše na Jindřišku, dceru mé ženy Věry a moji. Býval nad ní dojat a my se styděli, že smíme tak exhibičně a privilegovaně předvádět pokračování života ve chvíli, kdy on a miliony podobných a blízkých už byli odsouzeni. To že je lidský svět?

Volala Hanička Eislerová, později podle manželství Žantovská a podle pseudonymu Marková, do Drahelic u Nymburka, ať hned přijedu, protože Jiří je tak těžce zraněn, že to asi nepřežije. Ve chvíli jeho smrti jsem byl v Praze, ale už mě k němu nepustili. V bývalém sanatoriu v Londýnské ulici, nyní jedině zbylé nemocnici pro Židy, bylo přecpáno, zemřel dva dny po těžkém zranění. Mladý židovský chirurg, asi obět příštích měsíců či let, mě potichu a důrazně ujišťoval, že Jiří za těch svých posledních osmačtyřicet hodin netrpěl. Byl v bezvědomí. On, vždy tak duchapřítomný! Krásná Líza Kleinová později dokázala vyvést z okraje smrti v okolí Osvětimi sedm svých přítelkyň. To svědčí o pravdivosti všeho, co kdy řekla a podstoupila. Výmluvou či lží se životy nedají zachránit. Verzi o Jiřího sebevraždě podnes pokojně popírá.

(Úryvek z *obsáhlé rukopisné studie* Poznámky k promluvě o Jiřím Ortenovi a Ivanu Blatném z roku 1988. *Text byl pro potřeby Rch krácen a upraven.*)

Příručky to mají poměrně snadné. Napíšu: ZDENĚK URBÁNEK se narodil v Praze 12. 10. 1917, tedy před devadesáti lety. Prozaik, esejist a překladatel (Shakespeare, Eliot, Faulkner aj.), přední osobnost generace, která vstupovala do literatury koncem 30. let a již charakterizoval „pocit rozpadu světa, skepse k ideologiím všeho druhu, stav vykořenění“. Přítel Ortena, Bednáře, Blatného, Havla a dalších významných postav české kultury, signatář Charty 77 a velká osobnost kulturního disentu, po r. 1989 rektor AMU. Svědomitější příručka možná ještě zaznamená, že je jedním z mála českých „Spravedlivých mezi národy“ – jeho jméno nese strom v jeruzalémském Jad vašem. To všechno je pravda, ale jak se z toho čtenář dozví, jak úžasně živý, mnohotypný a zajímavý člověk Zdeněk Urbánek je? Jak se dozví o jeho humoru. O jeho lásce k rychlé jízdě, ženám, dobré whisky, kavárnám a četbě. O jeho statečnosti, již osvědčil za války i později. Jak se dozví o jeho nobile a laskavosti, s níž se otevřel už třem generacím a dovolil jim, aby se k němu přiblížily. Chtěli bychom si to všechno ještě užít. Proto, pane Zdeňku Urbánku: Ad mea veesrim šana! (tp)

Žalm 1

1. Blahoslavený ten muž, kterýž
nechodí po radě bezbožných
totiž

nenavštěvuje schůze ROH
ani OPBH

a když se plenární zasedání koná –
sedí jednoduše doma

2. Když sousedi začnou řvát
na chodbu nevychází rád
(na cestě hříšníků nestojí)

3. Tři strašné
rány

na dveře.

Z chodby je slyšet:
„Zabil! Zabil!“

4. Rozsvít lampičku
lehni si, když se ti
chce

v zákoně JEHO
přemýšlej dnem
i nocí
soustřeď se...

5. Tak tedy –
strom
při tekutých vodách
štípený:

i kmen

i listy

i květy

i plody

6. Celý od kořínků vlasů

po hvězdy

pomalou začínáš růst...

7. Dole uličníci – vyrvál a řev

bijí o železo železem

na zemi v prachu

jeden druhého si osedlal

„Nandej mu to! Tos mu dal!“

„Au!“

„Pal!“ –

dvě rány za kačku

8. „Táňo! Táňo, hej!“

9. Vstávej, zavři větračku.“

GENRICH SAPGIR

Žalmy**Žalm 2**

1. Proč se bouří národové
a plemena?

Co jim to haraší v palici?

Viktor Pivovarov: Genrich Sapgir, jeho žena Kira a kočka Sapgira; akvarel a tuš, 1996.

2. Kdyby radši seděli na okresních
městečkách

vedli debaty

o ženách a dětičkách

Ale sstupují se králové zemští

3. Muži solidní

však hulákají z tribuny

„Arachmones!“

„Zůstali jenom ve spodkách!“

chlíváci

4. Ten, jenž přebývá v nebesích

směje se –

vždyť Hospodin Hospodinem jest

by se mu žalmy zpívaly

5. Prošel jeden

přišel druhý

a třetí

„Možná (povídá) nemám šajna
ale vypravovatí budu úsudek
Hospodin řekl ke mně:

SYN MŮJ TY JSI!“

6. A vy všichni jste čubčí syni!!!

Svým hněvem

uvrhnu vás všechny ve zmatení!

Nenechám kámen na kameni!

Železným žezlem

budu bojovat se zlem!

Bacím je

bacím

po hliněné palici!

7. A protož srozu-
mějte králové zemští

a když vstupujete

na úřad

své názory nechte

spát

Vy kdož se Hospo-
dinu v bázni poddá-
te –

když se ze sameto-
vých křesel zvedáte

uctívejte Syna
čubčí syni!

8. Nu což, pojďme
tančit hoši

abyste nezahynuli na cestě vaší

Blažení zapálení věrozvěsti

důchodci a idioti

Žalm 69

1. Bože pospěš, abys mne vytrhl

„stálému dopisovateli Pravdy“

2. Hospodine pospěš mi na pomoc

„nové rejdy imperialistů“

3. Zahanbeni buďte, a zapyťte se,

kteříž hledají duše mé

RYBIČKY V TOMATĚ

kteříž se kochají v neštěstí mém

RYBIČKY V TOMATĚ

kteříž na mě provolávají: hahá, hahá

ČLOVĚK VE VESMÍRU

4. Ale ať se radují

„Legendy a mýty starého Řecka“

ti, kdož ve mně hledají Jeho

DIETNÍ VEJCE 10 kusů

mou spásu v Něm

POVIDLA A DŽEM

PROSPĚJÍ VŠEM

5. Bože! pospěš ke mně

253.71.47.

Hospodine! neatálej –

zvoň 2krát

Žalm 143

1. Hospodine co ještě člověk

a co Ty o něm víš!

V noci je takový

ve dne jiný

v úplně holý

tedy úplně nahý

2. Hospodine Ty máš složitou

povahu

jako traktor

Hospodine Ty jsi stálý vektor

A člověk je závan, fuj!

Tenhle bílý stín

co vůbec dělá

zkrátka tfuj!

3. Hospodine

nakloň svých nebes planiny

a sejdi

aspoň na půl hodiny

4. Atsi skučí: to já ne, já ne!

Ale Hospodin je jako blesk –

od hlavy k patě v plamenech!

Zuřivý!

(podle mínění specialistů)

5. Bože píseň novou Ti zpívati budu

na žalmy

na kytaře

na samotě

na trhu – Tobě prozpěvovati budu!

6. Hospodine proč jsi nás opustil?

Hospodine

to je proti pravidlům

7. Zasloužíme si Hirošimu

přesto nás Hospodine zachraň! My

tolik chceme aby nás

aspoň někdo zachránil

GENRICH SAPGIR (1928–1999) zveršoval za svůj život desítky dětských knih, ale psal především vážnou, i když velmi hravou poezii pro dospělé. Na konci padesátých let se připojil ke společenství umělců později nazývanému „lianozovská škola“. Sapgirova poezie se zpočátku opírala o jazyk a rytmus pouličních skandálů, domácích hádek a anekdot, v nichž se propírala bída komunální selanky. Sám básník ke všemu „nízkému“ přímo něžně lnul. Jak se naskytla příležitost, s radostí přizívoval legendu, která jej řadila po bok plebejských hrdinů jeho básní. Tak vešlo ve známost, že Genrich Sapgir je – ševcův syn! Fakta jsou bohužel neúprosná: Sapgir se narodil jako syn ředitele jedné altajské továrny na výrobu obuvi – třebaže rodiče byli původem pobaltsí Karaimové. Jeho přichylnost k životaběhu společenské spodiny a inspirace nízkým prostředím, která se odrazila především v jeho básních z přelomu padesátých a šedesátých let, vymezila Sapgirovo teritorium v rodící se neoficiální literatuře. Svá literární loviště tehdy sdílel s Igorem Cholinem – přítelem a básníkem shodně krevní skupiny. Inspirací mu bylo především každodenní obcování s absurditou sovětské byrokracie, z něhož pro svou poezii čerpal protokolární a neosobní tón, ale také dětské říkanky a povídačky, které ovlivňovaly především rytmus a dynamiku jeho veršů. V Sapgirových básních je všechno skutečné, konkrétní, ale zároveň vzdálené, neuchopitelné a blízké Bohu. A jak se ukázalo ve sbírce Žalmy, především Bohu starozákonnímu.

Přeložil a poznámku napsal
Jan Machonin.

Genrich Sapgir, 1998. Foto archiv.

ŽIDOVSKÁ ROČENKA 5768

Ukázkou z tvorby Genricha Sapgira bychom chtěli čtenáře upozornit, že v listopadu vychází nová *Židovská ročenka*. Její obsah je opravdu rozmanitý: jsou tu zastoupeny texty původní i překlady, práce zabývající se různými úseky židovských dějin a jejich reflexí v kultuře, povídky, vzpomínky, básně, úryvky z próz, část dramatu. Ročenka představuje například okolnosti zrodu a kompozici historického midraše *Sefer Josipon*, dílo anonymního autora, jež vzniklo kolem 10. století v jižní Itálii a krásným biblickým jazykem zachycuje dějiny židovského národa v dobách druhého Chrámu. Profesor Jehuda Bauer se zamýšlí nad problémy současného antisemitismu, germanista Claudio Magris zkoumá na postavách románů Josepha Rotha, jak rozpad starého světa a jeho hodnot ovlivňuje citění židovských „otců a dětí“. Z prozaických textů upozorňujeme na úryvek z autobiografického románu *U nás doma* Violy Roggenkampové a na dva memoárové texty: Gerta Vrbová vzpomíná na válečnou Bratislavu, herečka Hana Frejková na svůj život poté, co jí komunisté v r. 1952 popravili otce. Zajímavé je i drama E. Wiesela nazvané *Šamhorodský proces*, jež se odehrává o purimovém večeru roku 1649, v městečku, kde po Chmelnického masakrech přežilo jen několik lidí, kteří se rozhodnou soudit samotného Stvořitele. Osvěžující je stať Hany Ulmanové *Jak čte beletrii o Židech Philip Roth*. Celkem obsahuje *Židovská ročenka* šestnáct příspěvků.

Přejeme vám příjemnou četbu!

(248 stran, barevná obálka. *Ročenka* bude v prodeji v budově *Židovské radnice*, v knihkupectvích i v redakci *Roš chodeš*.)

ELIE WIESEL: NOC

Ve druhém vydání vychází v nakladatelství Sefer jedno ze základních děl literatury o holocaustu. Třebaže od prvního francouzského vydání díla uplynulo téměř půl století a od českého skoro deset let, zájem o něj neustává, naopak spíše vzrůstá, což je v době, kdy vychází tolik knih zabývajících se nejrůznějšími aspekty šoa, důkaz jeho skutečné síly. Působivost Wieselova textu spočívá ve zdánlivě jednoduchém stylu připomínajícím kronikáře ghetta, v úspornosti a střizlivosti, s níž autor líčí události, které pro něj začaly příběhem šamese Mošeho v rodném Sighetu, příběhem, jemuž lidé „nejenže odmítali věřit, odmítali ho i poslouchat“, a skončily odchodem z osvobozeného Buchenwaldu.

(Z francouzského originálu přeložila Alena Bláhová. Doporučená cena je 190 Kč, v redakci kniha stojí 140 Kč.)

TŘI SETKÁNÍ S MARCEAUEM

Odešel největší z mimů dvacátého století

Měl ve svém repertoáru čtyřminutový příběh Narození, mládí, stáří a smrt. Schoulená postava se skloněnou hlavou a zkříženýma rukama působila jako neurčitý objekt. Po chvíli ožily ruce, zvedla se hlava. Bílá tvář otevřela oči a spatřila zázrak světa – právě se narodil člověk. Nadechl se. Páteř zvedla trup, člověk rostl, učinil první váhavý krok, další a další. Dítě vykročilo na cestu světem obklopeným vesmírem. Chopilo se rodičovské ruky, prohlédlo si tu svou a vzhůru vyslalo první úsměv. Nejisté krůčky se změnily v jisté, pomocnou ruku dítě opustilo, uchopilo popruhy školní tašky na zádech a nakoplo míč. První hra, první pláč. Ruce se odpoutaly od těla, byly již silné. Hrud' se vypnula, ruka objevila čísi ruku, kterou zulíbal. Do budoucnosti vkročil ve dvou. Po chvíli zvedl malé dítě a vedl je za ruku. Chůze se stala rozhodnou, silnou. Malá ručka tu jeho opustila. Malý povzdech moudrého. Úsměv s odstínem hořkosti. První stín únavy? Ano. Rozmáchlý krok zpomalil, vyprchal třpyt očí, kolena povolila. Chůze byla již tichá, možná bezradná. Zapomenutý úsměv vystřídal šepot samomluvy. Páteř s trupem se nachýlila jako schnoucí list, který opustil korunu stromu. Zimomřivě schoulená postava sklonila hlavu, dlaně sáhly do prázdna a... zvadly.

Největší z mimů 20. století Marcel Marceau, který hrával tuto miniaturu po celé zemi, v neděli 23. září sáhl do prázdna a... zemřel. Příběh, který žil, trval 84 let. Uvědomuji si v tuto chvíli, že posílám-li slova za mistrem mlčení a velkým kolegou, dotýkám se mysteria slovy, tedy způsobem, který mi není nejbližší. Ironií osudu tak činím již potřetí. Tentokrát na rozloučenou...

BIP

Poprvé jsem psal před 30 lety: „Marceauovo představení bylo velkolepé. Velký jevištní projev vystihují slova jeho učitele Étiena Decrouxe, že mím musí být osobnost vybraná, tasaná a vznícená. Marceau dokáže kroužit charaktery figurek v duchu nejlepších francouzských stylístů. Je králem etud, které hraje už 30 let a dokáže nadchnout jako poprvé. Objevilo ho nové mladé publikum. Marceau hrál Davida a Goliáše, Krotitele, Cestujícího ve vlaku, Vzpouru automatu, Muže ve vyšší společnosti, Stvoření světa, Strom, při kterém jsme volali BRAVO! Hrál svěže a virtuózně ovládal kolektivní duši pod vyprodaným plastickým stanem na okraji Paříže. V etudě Strom jde o vztah stromu a člověka, který

žije v jeho blízkosti. Čas plyne a moudrý strom, člověku uvyklý, dokáže jen zavřít oči, když ruka vyrývá nožem do jeho těla milované litery. Ke konci etudy se pod jeho větvemi skrývá jeho mládenec před střelbou. Když je zasažen, potácí se a obejmeme peň. Zoufalý strom nekonečně pomalu obejmeme tělo umírajícího a zvolna, zvolna se

Marcel Marceau 1974. Foto archiv.

začne otáčet s tváří zdviženou k obloze. Neumím to lépe popsat, třeba to nebylo tak docela, ale tato pomalá monumentální rotace, kdy Marceau střídavě představoval umírajícího a chvíli oťřesený strom, mne ohromila. Poznal jsem po dlouhé době opravdové umění, uvědomil jsem si znovu, jak účinné jsou prostředky moderní pantomimy.“

Podruhé jsem se z obdivu vypsal před dvacítkou let: „Ódy a poetry z první části večera přinášející živá humanistická poselství byly nesené sugestivním patosem, tedy velkou formou, u nás užívanou, žel, jen

sporadicky. Patří totiž vedle komedie k základním silám divadelní magie. Nejde však jen o kvalitu estetickou, Marceau nás přesvědčil, že jde o hodnotu duchovní a přirozenou, vyrůstá-li ze zdrojů tak bohatých a celistvých, jako je obdivuhodná francouzská kultura. První finále Marceauova koncertu vytvořil jeho Maskář.

V tomto již legendárním čísle, kolem něžž chodí i přední mimové po špičkách a netroufají si toto číslo zařadit do svého repertoáru, vyslovil Marceau nejpřesvědčivěji svůj hold divadlu, svou tragikomickou apoteózu komediantství. Šibalským mrknutím a emotivně formulovaným gagem oživoval své bipovské grotesky v části druhé. Lehkým črtáním směšně dojemných příběhů si hrál s hledištěm a pouhé gesto či grimasa dokázaly změnit citové počasí diváků. Bip krotitelem, Bip pouličním muzikantem nebo Bipova sebevraždou – to jsou velkolepé analogie raných Chaplinových čtrnáctiminutovek (srovnáváme-li už – zenitu své kariéry dosáhl Chaplin kolem třicáté sezony, Marceau právě uzavírá svou sezonu čtyřicátou...). K přímé konfrontaci Chaplin – Marceau vybídla etuda Bip hraje Davida a Goliáše. Pokládám za výmluvné, že právě na tomto pradávném tématu a archetypálním klaunským triku vyslovili oba mistři své poselství jednoznačně ve prospěch ‚uraženého a poníženého‘ – malého člověka osamělého ve velkých dějinách.

Rozlehlou básnickou retrospektivou prolistoval Marceau zamyšleně svůj život a nabídl nám k spoluprožití své krédo. Nelze ho naprosto popsat. Marceau vytvořil tajemnou vrstevnatou koláž, volnou rytmicky, zdrženlivou v atraktivitě metafor, avšak plně uchvácenou a uchvacující lidsky. Skutečné přátele obvykle člověk vidá málo. Protože se skutečným přítelem je v duchovním kontaktu neustále.

Marceau hrál v Praze dvakrát, třikrát a přitom jeho zásluhy o českou moderní pantomimu jsou zásadní. Pro uměleckou orientaci tvorby Ladislava Fialky má charakter určujícího setkání a skrze něj potom poselství moderní pantomimy pokračuje

Čtyřminutový příběh – Narození, mládí, stáří a smrt. Foto archiv.

a neustává dodnes. Marceauovská etuda je trvalým přínosem modernímu divadlu a zůstane základem hlavního proudu světové moderní pantomimy. V tomto smyslu byl marceauovský večer rodinnou událostí, profesionální lekcí i velkolepým zážitkem. Živým aktuálním svědectvím o pradávných, významných inspiracích mezi kulturou francouzskou a českou.“

CONTES DE FANTASTIQUE

Třetí setkání vidím jako dnes. Od kolegy Sochora se na katedře pantomimy HAMU

Bip jako zamilovaný krejčí. Foto archiv..

dozvídáme, že náš dvaosmdesátiletý Mistr chystá premiéru v pařížském Theatre Antoine. Je to pro nás výzva, musíme ho vidět! Musíme jeho – pravděpodobně poslední – opus Contes de fantastique vidět na vlastní oči. Rozbijeme prasátka a hurá do Paříže. Jeli jsme čtyři. Kolega a kamarád Josef Platz, který hrával marceauovské etudy jako Klec, Muž ve společnosti a Maskář (!), jinak filmař dokumentarista a na naší katedře učí filmovou řeč. Popadl videokameru s tím, že natočíme, co půjde. Další ze čtveřice byl kolega Martin Sochor, který je jediným Čechem, jenž absolvoval věhlasnou Marceauovu pařížskou školu a teď u nás učí bílou pantomimu. Vychází ze svých pařížských studií a vidím tak, že Marceauovo učení bude v Čechách ještě dlouho žít. Martin vzal s sebou přítelkyni Jitku Grígerovou, galeristku a absolventku naší katedry. Náš bus uháněl německou nocí a jediný, kdo z pasažérů ji celou prožvanil, jsme byli my – vyznavači divadla beze slov. O čem jsme si povídali? Jako všichni mimové – o pantomimě. O té, kterou jsme hráli, o té kterou milujeme my i ti nedávno či dávno před námi. Připadali jsme si jako apoštolové, kteří se setkají s Mistrem. Těšil jsem se, že mu

položím velice osobní otázku: jaký je život s bílou maskou? S Josefem jsme neposedně vysedávali U dvou magotů, uklízeli jsme v sobě pro večerní setkání a krásně jsme si při tom zase povídali o pantomimě. O té české, která se od ostatních liší zaměřením na komedii, na nejtěžší dramatickou disciplínu. Je to lidovou tradicí, že tíhneme k vitálnímu pohledu na život? Je to dědictví předválečných avantgard, že se zajímáme o poezii nesmyslu, o bořivý (černý) jarryovský humor, o klauny? O grotesku? Ze slavné pařížské kavárny jsme ostře vnímali fakt, že éra slavné americké grotesky trvala jen 20 let a že česká moderní pantomima slaví půlstoletí. Že je to dítě blouznivých a sladkých 60. let. Že naše mimy viděl rovněž celý svět, ale dnes nemáme doma kde hrát. Že si zatím nikdo neuvědomil, že v otevřené Evropě má naše divadlo beze slov zatracené dobrou šanci uspět. Že musíme naše studenty slušně vychovat v pokorném respektu k Panu Divákovi, jak nám vštěpoval Jan Werich. Že v tradici jsou velké inspirace a že máme na to vychovat pro televizní obrazovku českého Mr. Beana.

Když jsme legendu mezi kavárnami opouštěli, světil jsem se Josefovi s tajným přáním zeptat se Mistra, jaký je život s bílou maskou. V metru jsme si o ní povídali. Kdo se nikdy nenabítil, její magii nepochopí. Reflektory totiž tvář úplně rozsvítí! Diváci ji sledují s dětským úžasem! Maska nalíčenému po celý čas „čarování“ intenzivně voní. Jelikož součástí bílé masky jsou červeně líčená ústa, mim při produkci vnímá i její chuť. Mímy je poznat i v civilu podle časem neodličitelných očních linek. Červenožlutý Théâtre Antoine je na bulváru de Stras-

Bip, vždy s růží na .cylindru. Foto archiv.

bourg. Má atmosféru hustě oduševnělou, jakou má v Praze jen divadlo, kde se 30 let hrála i pantomima, jen Divadlo Na zábradlí. Opálovými šachtami chodeb choďvali Jean-

Bip. Foto archiv.

Paul Sartre, Albert Camus. S pietou na zastrčených dveřích šatny udržují temperamentní podpis Pierra Braisseura. Dnes tam hraje Jean Rochefort a recituje Annie Girardotová. S Marceauem jsme se setkali v kuchyňce zákulisí divadla. Byl v kostýmu a byl naladěný. Všiml jsem si, že bělobu masky rozšířil i na šiji, část hrudi vykukující z bipovského pruhovaného trička. Nabílené měl i ruce, byla to veselá mramorová socha. Vycítil, že nás umrtvuje respekt k němu, a tak nás bavil. Byl jako z hadích ocásků, Miloš Kopecký by řekl gamin – uličník. Vyprávěl a hrál nám, jak odrovnal německý televizní štáb, který ho požádal o interview na recepci po představení. Když se kamera rozjela, začal hovořit a pojídat neviditelné chlebičky. Ty ovšem deformovaly jeho řeč do skutečné nesrozumitelnosti a prskání. Korektní režisér se vtípku zasmál (to neměl dělat) a požádal Mistra jen o prosté povídání. Pokynul kameře, ale Mistr vtípek zopakoval. Štáb i režisér tuhli a bledli. Uličník se bavil znovu a znovu, televizní štáb rezignoval, uličník obstál. Od podobných histerek z celého světa nás rozehnalo první zvonění. Stačili jsme se už jen špatně vyfotografovat a Mistra pro štěstí poplivat.

Těšil jsem se tak, že mi v hledišti naskákaly hektické skvrny. Štouchnul jsem loktem do Josefa. Mám stažený krk a buší mi srdce, řekl omluvně. Mozartovské trumpetky otevřely červenou oponu s těžkými zlatými štrpaci a cedulář oznámil Stvoření světa. Když se znovu zrodilo světlo, stál v něm On. Bílý přízrak par excellence a začal čarovat. Byla to bílá magie jako vždycky a bylo tam i cosi jinak. Vzpomněl jsem si na poslední Michelangelova díla. Nechával kámen kamenem a vytesával z něj už jen to, co ho bytostně zajímalo: spící tvář,

(pokračování na str. 15)

ODEJÍT, ČI ZEMŘÍT?

Osudy českých a německých herců a filmařů za nacismu

Diskriminační protizidovská opatření v Protektorátu Čechy a Morava postihla brzy po 15. březnu 1939 také kulturní oblast, a to zejména v divadle a filmu. Ve smyslu nařízení říšského protektora z 21. června o židovském majetku byli záhy propouštěni neárijské zaměstnanci, docházelo k arizaci kin, filmových výroben a distribučních podniků. Od konce srpna 1939 měli Židé zakázán vstup do všech kin v Čechách a na Moravě a byl vydán zákaz promítání filmů s herci židovského původu.

Některým filmařům a hercům se podařilo i přes zhoršující se perzekuci uniknout. Tak vedoucí pracovník Radiofilmu Otto Sonnenfeld emigroval do Palestiny, herec Valtr Taub do Skandinávie. Člen správní rady Moldaviafilmu Ludvík Kantůrek, barrandovský akcionář a majitel kin Osvald Kosek a výrobce a distributor Josef Auerbach (Elektafilm) se dostali do USA. Kameraman Otto Heller a režisér Jiří Weiss do Velké Británie. Hugo Haas počátkem dubna 1939 odcestoval s manželkou do Paříže, aby posléze, po pádu Francie, se přes Portugalsko našel nový domov ve Spojených státech.

TI, CO SE NEVRÁTILI

Kdo nestačil utéci – nepřežil! Výrobce a distributor filmů MUDr. Alfréd Baštýř zesnul předčasně roku 1942 v psychiatrickém ústavu v Bohnicích. Představitel rázovitých figurek, herec Felix Kühne, musel v říjnu 1941, stejně jako majitelka vinohradského Gloriafilmu Kamila Štastná-Donáthová a malíř Robert Guttman, nastoupit do transportu směřujícího z Prahy do ghetta v Lodži a tam ještě téhož roku přišel o život. Oskara Waldmanna, provozovatele brněnského Ovalfilmu, očekávalo v květnu 1942 ghetto v Lublinu. Do vyhlazovacího tábora Treblinka se v říjnu 1942 dostala Marie Popperová, disponentka pražského Korunafilmu. Majitelé brněnských kin Dominik Morgenstern (1875) a jeho syn Jan Morgenstern (1898) skončili v roce 1942 ve vyhlazovacím lágru Sobibor. Tábor Osvětim se v roce 1944 stal konečnou životní stanicí pro pražské distributory filmů Emila Meissnera, JUDr. Karla Schönbauma (firma Praha-Paříž) a Jakuba Ringlera a také pro majitele brněnské půjčovny filmů Annafilm Karla Grünberga a vedoucího výpravy barrandovských ateliérů Arnolda Reimanna (1883–1944). Provozovatelé dvou pražských půjčoven

filmů, bratři Beda a Artur Hellerovi (Arko-film), se dostali do Terezína. Zatímco první z nich zde 13. dubna 1943 zemřel, jeho bratra čekala deportace do koncentračního tábora Malý Trostinec.

Žádný z výše jmenovaných nepřežil. Výčet obětí brutálních forem antisemitismu tím zdaleka nekončí. Z nacistických věznic a vyhlazovacích táborů se již nikdy nevrátili ing. Pavel Kosek, manželé Metzgerovi, vlastníci závodu Film-Recon ing. Kurt J. Zentner a mnozí další...

MILOŠ KOPECKÝ, OLDŘICH NOVÝ

Po určitém čase přišla na řadu smíšená manželství. Z nesčetných případů dokládajících absurdnost reality uvedeme alespoň dva. Majitel kožešnické dílny, árijec, se raději dal se svou židovskou manželkou Martou rozvést, jen aby mohl dále rozvíjet živnost. Žena se z Osvětimi již nevrátila, ale její syn – položid a budoucí vynikající herec

V r. 1940 Oldřich Nový ještě hrál. Záběr z filmu Život je krásný režiséra Ladislava Broma. Foto archiv.

Miloš Kopecký – musel v srpnu 1944 nastoupit do pracovního tábora v Bystřici u Benešova.

Na rozdíl od kožešníka Kopeckého, herec a principál Oldřich Nový – přes nátlak nacistů – odmítl opustit svoji židovskou manželku Alici. Ta našťásti v Terezíně přežila, avšak známý a oblíbený umělec byl po Vánocích 1944 deportován do internačního lágru v Ostenrody. Čekala jej manuální práce ve vápencovém lomu, která znamenala jeho dědičnou rozednu plic.

O SEDM LET DŘÍVE

To, co prožívali čeští Židé od zřízení protektorátu, okoušeli jejich souvěrci v Ně-

mecku již o sedm roků dříve. Pro hlavního šéfa v oblasti kultury a sdělovacích prostředků vůbec Josepha Goebbelse byla jakákoli účast Židů nebo árijců odlišného politického smýšlení naprosto nepřijatelná.

Již v roce 1933 museli všichni pracovníci v oboru německé kinematografie prokázat svůj rasový původ, a ten kdo se stal ideologicky nepřijatelným, musel z místa odejít (trnem v očích nacistů se od počátku stal především Nero-Film, po UFĚ druhá největší německá výrobní, financovaná židovským velkokapitálem). Za hranice museli odejít producent Erich Pommer a režisér Eric Charell, postupně následováni herečkou Lucií Mannheimovou, hercem Fritzem Kortnerem a režiséry Joe Mayem, Frankem Wisbarem, Detlefem Sierckem (později známým pod jménem Douglas Sirk), Reinholdem Schünzelem, Robertem Siodmakem, Curtem Goetzem, Erwinem Piscatorem, Henrym Kosterem, Maxem Ophulsem, Hansem Richterem, Maxem Reinhardtem i kameramanem Eugenem Schüfftanem. Po anšlusu Rakouska emigroval do USA herec Paul Henreid (film *Casablanca*) a rovněž Billy Wilder a Otto Preminger.

Ti co zůstali, netušili, co ještě přijde. Že mimo drastických, životy ohrožujících opatření v listopadu 1938 v Německu (včetně Sudet) bude vyhlášen zákaz vstupu Židů do kin a divadel. A také, že mnozí pracovníci a kolegové z oblasti kultury, jen namátkou: Kurt Geron a Otto Wallburg, přijdou o život v Osvětimi.

Ale ani ti, kteří včas emigrovali, se nedočkali, ač mimo dosah nacistů, splnění svých představ. Někteří z nich své zklamání nepřežili: ve druhé polovině třicátých let spáchal v Curychu sebevraždu tvůrce cestopisných filmů dr. Friedrich Dalsheim, 1. května 1936 se v pražském hotelu Regina oběsil Ervin Ernst Reicher, někdejší velmi populární představitel filmového seriálového detektiva Sturta Webbe. (Pohřben je ve druhé řadě 27. skupiny na Novém židovském hřbitově.)

Jiní exulanti museli v cizině pracně získávat půdu pod nohama. V r. 1934 Německo opustil významný divadelní a filmový herec Albert Bassermann. Po ubytování ve švýcarské Arose se přes Francii v r. 1939 dostal až do Hollywoodu, kde kromě jiných postav a v režii z Německa vypovězeného Richarda Oswalda sehrál hlavní roli ve filmu *Propustka do nebe*, mírně zaktualizovaném příběhu o hejtmanovi z Kopníku.

MIROSLAV ČVANČARA

(dokončení článku v příštím čísle Rch)

JEDEN DEN V HRADCI

Kdyby si každé město vážilo svého autora tak jako Hradec Králové Viktora Fischla! Na rodném domě deska s portrétem, odhalená ještě za oslavencova života, čestný doktorát místní univerzity, kniha vzpomínek přátel a spolupracovníků nazvaná *Návraty Viktora Fischla* (ed. L. Jaklová, 2007) a další pocty. Teď naposledy konference pod záštitou hejtmána (Hradec) a vicehejtmána (Pardubice), ředitele ŽM v Praze, velvyslance v Izraeli a dokonce biskupa. Někteří z nich sami, jiní v zastoupení pohovořili v úvodu konference a svěřili se se svým okouzlením z Viktora Fischla. Biskup Dominik Duka upozornil na Fischlův vztah k češtině, ocenil jeho překlady z biblické poezie a na jeho příkladu konstatoval, že čeští Židé spoluutvářeli zdejší dějiny. Konference by měla podle něho připomenout, jakou ztrátu pro Čechy představuje jejich genocida.

Tolik poct židovskému autorovi, navíc sionistovi, to ve střední Evropě nebyvalo zvykem. Ještě ke všemu si změnil jméno (pro Izrael je Avigdorem Daganem), vstoupil do služeb cizího státu, opustil rodnou zem a navzdory věštbě básníka Dyka zemřel až v pozeňaných 94 letech...

Konference, kterou pořádaly Fakulta humanitních studií Univerzity Hradec Králové a Fakulta filozofická Univerzity Pardubice, proběhla 18. října v hradeckém Muzeu východních Čech, jedné z těch důstojně krásných a přitom trochu bizarních budov (viz Suchardovy obří sochy *Průmyslu a Historie* nad vchodem) z počátku 20. století, jimiž starosta František Ulrich spolu s Janem Kotěrou, Josefem Gočárem a dalšími architektury „otevřeli okno české architektury evropským a světovým trendům“. (A otevřeli ho velmi dobře, což se vůbec nedá říct o mnoha jejich současných následovnících po celém Česku, Prahu nevyjímaje.)

V jednom z těch pěkných hradeckých domů se narodil i Viktor Fischl, ve stejném roce, jako bylo postaveno muzeum (1912), v jehož studovně se jako mladík setkával se světem krásné literatury, rodné město hraje velkou roli v jeho díle a vzpomínkách. Místo pro konferenci tedy bylo zvoleno případně, její název (*Viktor Fischl, příběh českých Židů ve 20. století*) zní ale přece jen trochu nadneseně. Plně mu odpovídaly vlastně jen dva referáty. První byl zajímavý příspěvek historičky Kateřiny Čapkové na téma „Sionismus a čeští Židé před druhou světovou válkou“ (tady je stále ještě se možno dozvídat něco nového), druhý přednáška izraelské historičky a publicistky Ruth Bon-

dyové „Čeští Židé v Palestině a Izraeli po roce 1945“. Šarmantní a bystrá rodačka z Ostravy ví, jak posluchače neunavit a říci to podstatné, aniž by hromadila úmorná data: často si pomůže lehkou ironií a vtipem. Je zajímavé, že úmorně kupodivu nevyzněl ani věcně pojatý příspěvek bývalého českého velvyslance v Izraeli Miloše Pojara, nazvaný „Viktor Fischl,

Foto Ludmila Žlábková.

byla především ta v Polsku (polský antisemitismus) a v Rakousku (Kreiského vztah k Izraeli a Palestincům).

Námětem referátu historika Jana Láníčka byla „Československá židovská politická emigrace ve Velké Británii za druhé světové války“. Do povolených dvaceti minut se autorovi vešel jen v podstatě úvod do problematiky, zdá se však, že důležité téma našlo svého autora: v Británii se formovala nepřilíživá Benešova poválečná politika vůči menšinám, a tedy i Židům.

Referát historičky Blanky Rozkošné se zabýval dějinami Židů v Hradci Králové a okolí od začátku 20. století. Hradci je zčásti věnován také esej Ludmily Žlábkové „Tři města Viktora Fischla: Hradec Králové, Praha, Jeruzalém. Genius loci v próze V. F.“ Autorka vychází z duchaplného nápadu: hledá v autorově prozaické tvorbě paralely k některým urbanistickým charakteristikám zmíněných měst. Její příspěvek byl jedním ze dvou, které se zabývaly přímo Fischlovým dílem. Tím druhým byl úvodní referát kritika Vladimíra Karfíka „Viktor Fischl, básník a prozaik“, který představuje podle našeho názoru jeden ze seriózních pokusů vyhnout se nadšenecké interpretaci Fischlova literárního odkazu a významu a snaží se hledat skutečné místo jeho díla v českém písemnictví.

Pokud jde o závěrečné referáty, v glose se dá jen těžko bez zkrácení vystihnout jejich obsah. Připomeneme tedy alespoň názvy: „Viktor Fischl jako iniciátor dialogu mezi křesťanstvím a židovstvím“ (J. Šimsa); „Holocaust a historikové“ (Z. Vydra) a „Holocaust v literatuře židovských autorů jako pocíťovaný dluh“ (A. Tomský) a odkazujeme zájemce na sborník referátů, který organizátoři konference na počest Viktora Fischla-Avigdora Daganova připravují k vydání. (tp)

TŘI SETKÁNÍ S MARCEAUEM

(dokončení ze str 13)

rameno s křídlem, linie vzývajících rukou. Marceau hrál své slavné sólové věci právě tak lehce. Zamyšleně míjel nepodstatné a přednesl klíčový detail. Některé pasáže rozsvítil zaujetím, jiné přebral brilantně, ale věcně. Usmíval jsem se těm subtilním poselstvím zasvěceným, protože se svěťoval s tím, co on, starý mim, pokládá za trvalé a co jen za vypravěčský standard. Celek jeho postavy byl překrásný, nejudoševnější, jaký jsem u něj kdy viděl. Jeho komika byla hořce laskavá, metafyzická a přechody k patosu přesvědčivé jako nenadálý pohyb větvy starého stromu.

ŽIVOT S BÍLOU MASKOU

Starý klaun může probouzet dojetí. Ale starý mim? Starý mim je archanděl divadla. Nad jeho křehkou hrou se vznášela osudovost pozdních sezon. Vnímám jsem současně, že tento starý francouzský komediant dosáhl všeho, co si přál. Chudá židovská rodina z východu šťastně imigrovala do země, kde se talent malého Marcela rozvinul a prosadil. Válka pro něj byla velmi dramatická. Otec zemřel v Osvětimi, on sám pracoval v odboji. Když objevil svět pantomimy, vytkl si: „Budu mim nebo nic!“ Měl štěstí na učitele – byli to největší divadelníci Francie: Dullin, Barrault, Decroux. Objevil v sobě příbuznost komiky s Chaplinem a stvořil svou postavu Bipa. Ve Francii se prosadil velice mladý a brzy jeho poeticky komického mima objevili ve všech 5 světadílech. Jen v USA absolvoval třicetku turné. Vytvořil 45 Bipových pantomim, 32 celovečerních mimodramat, bezpočet televizních a filmových miniatur. Stovkám mladých lidí po světě učaroval natolik, že stejně jako on zvolili pantomimu za svůj osud...

Kolik diváků okouzli tento Pierot 20. století? A najednou se děkoval. Působil stejně svěže jako na začátku. Zářil. I teď ho tak vidím, jak září. V tu chvíli jsem se s ním rozloučil. V týdnech, které následovaly, udělal kolega Sochor pro svého učitele velkolepou věc. Udělal ji za nás všechny české mimy a věčné diváky. Přivezl Contes de Fantastique do Prahy. HAMU mu udělila zlatou medaili za zásluhy o českou a světovou pantomimu. Loučení jsou vážná, to mé osobní se odehrálo při potlesku v Théâtre Antoine. Když se červenožlatá opona zavřela a po temněla, uvědomil jsem si, že jsem na své tajné přání zapomněl... Jaký byl život s bílou maskou, se už velkého kolegy nezeptám. Ale objevil jsem jeho poetickou charakteristiku našeho umění, která by mohla být jeho odpovědí: „Pantomimu chápu jako okamžik mlčenlivého vdechování vůni života.“ Merci, Marcel...

BORIS HYBNER

ZAPOMENUTÝ MALÍŘ

Michel Fingesten po letech v pražské galerii Ztichlá klika

Malíř a grafik Michel Fingesten (původním jménem Michl Fingesten) byl Rakušan či spíše Středoevropan (otec, povoláním tkadlec, byl národností Rakušan z Vídně, maminka pocházela z Terstu). Narodil se 18. 4. 1884 v Bučkovcích, které jsou dnes součástí Frýdku-Místku. Ve svých 16 letech odešel do Vídně, kde dva roky studoval s Oskarem Kokoschkou na Akademii. Akademický for-

Michel Fingesten: Stará žena.

malismus, představovaný především silně konzervativním prof. Griepenkerlem, mu nevyhovoval, a proto školu po dvou letech opustil. Potuloval se po Evropě, až nakonec dorazil do Hamburku, nasedl na loď a odplul do Ameriky, kde téměř čtyři roky strávil na cestách a příležitostně kreslil pro časopisy v New Yorku a Filadelfii.

V den svých 22. narozenin přijíždí do San Franciska, které ten samý den postihne silně zemětřesení s následným požárem, při němž je město téměř zničeno. Fingesten zcela bez prostředků žije v troskách města, narazí na partu námořníků, která ho opije a zavlče na loď, kde musí tvrdě pracovat. Po 110 dnech plavby dorazí do Melbourne. Z prožitých tělesných útrap onemocní nemocí beri-beri a jen o vlasek uniká smrti. Roku 1907 se vrací do Evropy, přistává v Palermu, pěšky se přes Itálii vydává do Mnichova, kam po dvou měsících dorazí, zde se stává žákem Franze von Stucka na Akademii. Po roce studia zanechává a puze svým neklidem hodným Ahasvera se vydává na cestu z Brém do Hongkongu. Následující čtyři léta se plaví po východních mořích a poznává tolik zemí a lidí, že si troufá tvrdit, že ovládá 15 jazyků.

PRO NACISTY BYL ZVRHLÝ UMĚLCEM

Zážitky z cest se staly pro Fingestenovy práce výraznou inspirací. Hlad, smrt a láska patří k jeho vizionářským tématům, ve svém díle se vzpouzí násilí, bídě a útlaku. Svoboda je pro něj nejvyšší dobro, nikdy se nenechá spoutat žádnou konvencí, bouří se proti měšťáckému studu a pokrytectví, sexuální lásku považuje za nejsilnější moc, jedinou, která se může vysmívat smrti a zvítězit nad ní. Ona jediná zaručuje nesmrtelnost lidského pokolení. Přirozeně a bez příkras, s vtípem a nápaditostí zobrazuje ve svých grafikách erotické scény a nahá těla. V jeho rané tvorbě je zřetelná secesní ornamentika, brzy se však obrací k expresionismu poučenému kubismem, v poslední etapě tvorby se přes neoklasicismus dostává k surrealismu. Proslul též jako autor ohromného množství ex libris, kde vytvořil nový styl a nové techniky a významně tak rozšířil možnosti do té doby tradičního umění. Jeho knižní značky mnohdy nevznikaly na objednávku konkrétních lidí, ale pro jeho vlastní potěšení jako reflexe hudebních zážitků (Igor Stravinskij, Richard Strauss) či čtenářských prožitků (Rainer Maria Rilke, Arno Holz), drobných glos vlastního života (celá řada vlastních ex libris) a v neposlední řadě jako kritické komentáře politické situace

(Benito Mussolini, Franklin D. Roosevelt, Chamberlain). Byl také spolupracovníkem časopisu Marsyas, několik alb s jeho grafickou tvorbou vydal Fritz Gurlitt. Náležel k nejtalentovanějším umělcům své generace, bohužel jeho volné dílo upadlo téměř v zapomnutí, po roce 1933 bylo označeno za zvrhlé a všechny práce byly odstraněny z veřejných sbírek, zabaveny a zničeny. Emigroval do Itálie, v roce 1942 byl jako Žid odvezen do internačního tábora. 8. října 1943 zemřel v nemocnici v městečku Consensa, kde se po banální operaci nakazil infekcí.

JAN PLACÁK

(Literatura: Norbert Nechwatal: Michel Fingesten.)

Repro galerie Ztichlá klika.

PŘEKVAPENÍ, KTERÉ SI NIKDO NEPŘEJE

Lhůta pro nominaci do Rady Ústavu pro studium totalitních režimů se krátí a listina, z níž bude Senát vybírat sedm radních, čítá už 37 jmen. Zvolení kandidáti budou zásadně ovlivňovat rozhodnutí instituce, která je víc než historickým ústavem – např. formulovat plán činnosti ústavu nebo jmenovat ředitele. Má jít o osoby „spolehlivé a bezúhonné“, což má zajistit negativní lustrační osvědčení a čistý rejstřík trestů. Jsou to nezbytná kritéria, ale nevím, zda sama o sobě zaručí, že společensky a politicky významná funkce bude svěřena lidem s nezbytným profesionálním kreditem. Napadá mě to nad zprávou, že do rady kandiduje i ing. Tomáš Jelínek.

Ve funkci předsedy Židovské obce v Praze umožnil, aby databázi jejich členů převzaly bez souhlasu dotyčných osob hned dvě různé firmy. Jednou z nich je PR agentura Donath-Burson-Marsteller s četnými mediálními a obchodními kontakty. O obzvláštní citlivosti údajů je v případě židovské komunity zbytečné mluvit. Stačí zmínit, že seznam jejich členů byl naposled zpřístupněn – tehdy ovšem z donucení – jen nacistickým a komunistickým orgánům. Zakladatel a ředitel PR agentury Michal Donath je přítom v seznamech spolupracovníků vedených v registračních protokolech StB, zveřejněných ministerstvem vnitra, jmenován hned dvakrát: jako agent i důvěrník. Navíc když byl Tomáš Jelínek v listopadu 2004 zejména kvůli uvolnění důvěrných informací o pražských Židech odvolán z funkce předsedy Židovské obce v Praze, našel právě v Donathově firmě zaměstnání; dnes je tu dokonce výkonným ředitelem.

Úřad pro ochranu osobních údajů, který se případem zabýval, v kontrolním protokolu ze dne 13. 5. 2005 konstatoval, že Jelínek porušil „individuální povinnost mlčenlivosti ... o osobních údajích a o bezpečnostních opatřeních podle ... zákona o ochraně osobních údajů“. Uvedl to Jelínek v životopise, který předložil volební komisi Senátu? A nyní již obecněji: Jak podstatné je čisté lustrační osvědčení toho či onoho uchazeče o funkci v Radě Ústavu pro studium totalitních režimů, může-li mít například jeho zaměstnavatel zájem na zastížení své minulosti z období totality? Dá se vyloučit, že se člen rady nebude řídit spíš prospěchem toho, kdo ho platí, než ohledem na poslání ústavu?

Také s bezúhonností kandidátů na členství v radě to nemusí být jednoduché. Výpis

z rejstříku trestů zaručí, že dotyčný nebyl trestán. Nebylo by vhodné, aby také informoval, že je například vyšetřován policií? I to je případ ing. Jelínka. Předání citlivých osobních údajů členů pražské židovské komunity zkoumá policie, přičemž spis zahrnuje ještě dvě jiné kauzy, řešící Jelínkovo nakládání s částkou v celkové výši téměř tři čtvrtě milionu korun z prostředků židovské obce. Vyšetřování se, žel, táhne již léta, ke škodě zúčastněných a nyní i budoucí Rady Ústavu pro studium totalitních režimů.

Viktor Pivovarov: Jedlící citronů, olej na plátně, 2006.

Měli by senátoři o podobných případech před volbou vědět? Má být životopis uchazečů o působení v radě jen výčtem škol a zaměstnání, anebo je bylo třeba zavázat, aby nezamlčeli ani profesní skutečnosti jim nepřijemné? Ti, kdo kandidáta doporučují, takové otázky jistě neřeší. A tak se při dosavadní proceduře pro výběr členů Rady Ústavu pro studium totalitních režimů můžeme po zvolení některého z nich dočkat nepěkného překvapení. Blamáž v tomto směru je přítom to poslední, co by si Ústav pro studium totalitních režimů mohl do začátku přát.

LEO PAVLÁT

(Text vyšel 16. 10. v deníku MfD pod redakčním názvem „Ústavu pro studium totality hrozí, že jej povedou totalitáři“; pro *Rch* byl upraven.)

V IZRAELI NEHRAJU

Říjen přinesl dobrou ilustraci toho, jak současná evropská pravidla postihující hnědé a antisemitské výstřelky nedrží krok s dobou. Pro srovnání dva případy, které se odehrály v Německu.

Známa moderátorka, spisovatelka a feministka Eva Hermanová řekla do kamery: „Ve třetí říši bylo mnoho věcí špatných, ale některé, jako třeba uznání hodnoty ma-

tek, byly dobré.“ Následoval vyhozov z veřejnoprávní televize. V těchto věcech fungují pravidla tvrdě a rychle. Horší to je, když se mají se stejnou tvrdostí uplatňovat vůči lidem, kteří požívají status chráněné menšiny, zejména vůči muslimům. Přesvědčil se o tom Ashkan Dejagah. Narodil se v Teheránu, ale většinu života strávil v Německu, které reprezentuje v národním fotbalovém týmu do 21 let. Až do 8. října byl neznámým dorostencem, ale pak to přišlo. Dejagah oznámil, že nepojede s týmem na kvalifikační zápas evropského

mistrovství do Izraele. „Je to z politických důvodů. Každý ví, odkud pocházím,“ oznámil s tím, že v Íránu žijí jeho příbuzní a že vlastní vedle německého pasu též íránský, což by mu přineslo problémy. Co s tím? Trenér omluvu přijal, šéfkyně Ústřední rady Židů v Německu Charlotte Knoblochová hovořila

o urážce, šéf Německého fotbalového svazu Theo Zwanziger byl pro Dejagahovo suspendování z reprezentace: „Každý, kdo nosí německý dres, se musí ztotožnit se základními hodnotami naší země.“ Jenže o týden později už to bylo jinak: „Přesvědčil nás, že vzhledem k jeho íránskému původu mu šlo jen o blaho jeho rodiny a blízkých,“ řekl Zwanziger.

V Německu proběhla pozoruhodná debata o dvojím metru a o tom, zda je reprezentace země nárokovým statkem, nebo poctou. „Chápu jeho problémy, ale pak zkrátka nemůže hrát za národní tým,“ zní umírněný názor. Převažují ale tvrdší: „Proč musela Hermanová vypadnout, zatímco Dejagah smí dál běhat po hřišti? Protože k muslimům, co se týče jejich vztahu k Izraeli, jsme shovívavější, i když mají německý pas. Z Němců zítřka se tak stanou Němci předvčerejška.“ Případ shrnul historik Efraim Zuroff ze Střediska Simona Wiesenthala. Nevyčítá fotbalistovi obavy o rodinu, ale Německému fotbalovému svazu snadný pardon pro Dejagaha: „Vrátit ho do reprezentace na základě pouhé protidiskriminační výzvy jen dláždí cestu příštím bojkotům Izraele a fanatikům v Teheránu dává nezasloužené vítězství. Skóre je jasné: Írán 1, Německo 0, Izrael 0.“

ZBYNĚK PETRÁČEK

SEN O RÁCHEL ... a další události

/Vybráno z českého tisku/

Písecký deník (22.9.) referuje o festivalu židovské kultury na Písecku, který byl letos věnován spisovateli a novináři Richardu Weinerovi (narodil se v Písku a je tu také pochován). ■ Média (např. Brněnský deník, 10.10.) psala opakovaně o rasistických projevech fanoušků na českých fotbalových hřištích. ■ Na podobně aktuální téma píše pod titulkem „Rasismus na sportovištích je realitou i v okrese!“ Týdeník Nymburska (19.9.). ■ Plzeňský primátor předal Historickou pečet svého města plzeňskému rodákovi Schmuelovi Jirzimu Blochovi, jehož rodina se starala o Jana Teringela, dětskou hvězdu terezínské opery *Brundibár*, který byl zavražděn v Osvětimi. Zaznamenala to Mladá fronta Dnes (17.10.). ■ Pod titulkem „Oběti holocaustu dostanou svá jména“ píše deník Právo (12.10.) o snaze brněnské židovské obce vrátit identitu a důstojné pietní místo několika stům bezejmenných obětí pohřbených v době šoa na brněnském hřbitově. ■ Právo (15.10.) připomnělo, že prestižní Mirovou cenu německých knihkupců dostal izraelský historik a spisovatel Saul Friedländer (75), původem z Prahy. ■ Média referovala o tom, že letošní Cenu Jaroslava Seiferta obdržel portugalský a český spisovatel František Listopad, který žije v Lisabonu. S laureátem přinesly LN (9.10.) a MfD (13.10.) obsáhlé rozhovory. Na rozhovor v LN reagoval pod titulkem „F. Listopad neřekl celou pravdu“ dr. P. Ma-

cháček, na jehož dokumenty básník (vl. jm. Synek) za války žil; prý ho přivedl svým lehkomyšlným chováním do koncentračního tábora. (LN, 17.10.). ■ Pod lákavým titulkem „Příběh z planety Osvětim“ a „Kamarád Mengele – vypráví vězeň z Osvětimi“ přinesla MfD (29.9.) vyprávění A. Radvanského z Prahy, který přežil šest let v nacistických koncentračních táborech; jednu dobu byl údajně masérem Mengeleho.

„Choval se ke mně velice slušně, přestože věděl, že jsem Žid,“ řekl o něm mj. Radvanský. „Vždycky mi vykal, a kdykoli mě o něco požádal, nezapomněl říct bitte.“ Dnes už se to nedá dokázat, ale stát se to mohlo, sdělil MfD polský historik Bartoszewski, který se zabývá holocaustem. ■ „Taky je dobré vědět, že máme židovský původ,“ řekl mj. týdeníku Instinkt (27.9.) syn herce, překladatele a dramaturga Leoše Suchařípy David, sám herce: „Táta po válce zůstal skoro sám, celá rodina skončila v koncentráku... Jeho otec zahynul v Mauthausenu v roce 1945. Prásknul ho soused, Čech, který možná dneska píše nějaké Cibulkovy seznamy. Udal ho, že si šel koupit cigarety a neměl žlutou hvězdu.“ Na otázku, co jeho otce přinutilo podepsat spolupráci s Stb, řekl: „V 50. letech, když žil někde na Sibiři... podepsal, aby přežil on a jeho první žena.“ ■ Opavský a Hlučínský deník (8.10.) informoval své čtenáře, že Česko má poprvé k dispozici v překladu celé dílo Franze Kafky. ■ Na otázku přílohy MfD „Ona Dnes“ (19.10.), zda výběr jména její dcery má „nějakou symboličnost“, odpověděla dcera herečky Věry Galatíkové Kristina Frejová, sama herečka: „Jednou se mi zdál sen, kde se jméno Rachel objevilo. Nejspíš fungovalo podvědomí plus možná pocit jakési povinnosti k předkům... s maminkou se bavíme i o našich židovských kořenech.“ ■ Havlíčkobrodský deník (11.10.) referoval krátce o tom, že studenti gymnázia v Chotěboři se rozhodli starat o údržbu a úklid tamního židovského hřbitova. ■ MfD (3.10.) informovala čtenáře, že cenu za nejlepší překlad do češtiny pro rok 2006 získala kniha jidiš legend a příběhů *Majsebuch*, kterou přeložil Jindřich Vacek. ■ Média (např. Radiožurnál, 9.10.) věnovala velkou pozornost pražské návštěvě Nicholase Wintona; znamenala, že tomuto zachránci téměř sedmi set židovských dětí z Československa vzdalo na setkání v Kongresové hale hold na tři tisíce mladých lidí z Česka, kteří ho hodlají navrhnout na Nobelovu cenu míru. Jejich návrh prý podpoří český ministr zahraničí. ■ V jeruzalémské Zahradě Spravedlivých mezi národy přibyl podle ČT 1 (8.10.) strom z Česka, „přesněji řečeno zbytek duté břízy z Šunychlu u Bohumína, v níž se za 2. světové války ukrýval Jakob Silberstein, když uprchl z pochodu smrti“. ■ MfD (13.19.) pod titulem „Děvčata z pokoje 28“ píše o tom, jak se několik terezínských vězeňkyň, které dnes žijí po celém světě, setkává od roku 1998 každoročně ve

Špindlerově Mlýně. ■ „Franz Kafka měl děti moc rád. Chodily jsme s ním do Strovky, kde mě a sestru posadil na lavičku, sám si sedl na velký kámen a vyprávěl nám pohádky,“ řekla mj. týdeníku Reflex (11.10.) pražská rodačka, žijící v Londýně, klavíristka Alice Herz-Sommerová (104). „Najednou se stal dítětem, měl veliké, uhrančivé oči. Už nevím přesně, o čem ty pohádky byly. Pamatuju si jenom, že v nich vystupovala zvířata a že měly dobrý ko-

Kresby Antonín Sládek.

nec.“ ■ Plzeňský deník (11.10.) informoval o dřevomodeláři Michalovi Chocholatém (26) z Rybnice, který „za svůj život napsal štosy knih s tematikou nacistických táborů... Nejvíce ho zajímal tábor v Treblince, jemuž věnoval trilogii.“ ■ „Praha je příliš malá pro nové sochy,“ řekl mj. MfD (12.10.) výtvarník Jaroslav Róna několik let po tom, co byla poblíž pražské Španělské synagogy vztyčena jeho socha Franze Kafky. ■ Média pozorně sledovala snahu českých neofašistů o provokativní průvod ulicemi bývalého Židovského Města v den výročí „křišťálové noci“ a pokusy magistrátu jim v tom zabránit. Mezi 25. 9. a 25. 10. vyšlo na toto téma v seriálních českých novinách a časopisech na 150 zpráv, komentářů, rozhovorů a analýz (podle www.Anopress.cz.). Média (např. Český rozhlas 6, 25.10.) často vysvětlovala, co to je „křišťálová noc“. ■ „Militantní jedinci budou na obou stranách,“ řekl LN (25.10.) jeden z předních vyznavačů ultrapravice J. Kopal, který však s pochodem neonacistů nesouhlasí. „Řekl bych ale, že si militantněji počínají Židé. Vyzývají k akci vojáky, což mi připomíná svolávání Lidových milicí. Nebál bych se to nazvat hebreofašismem.“ ■ Týdeník Týden pod titulkem „Poplach v hnědém táboře“ píše o tom, že neformální vůdce českých neonacistů Kebza má „vážný problém – až dosud označoval Židy za pijavice, nyní ale vychází najevo, že jeho dědeček byl židovského původu a prošel Osvětimi“. Jeho druzi prý soudí, že to „bude mít těžké“.

IZRAEL: Sezona konferencí

Je to už takový rituál. Jakmile se chýlí ke konci mandát amerického prezidenta, notabene mandát druhý, poslední, hlava jediné světové supervelmoci propadne touze zapsat se do dějin Blízkého východu. Začne chystat mezinárodní konferenci, která by dojednala definitivní mír ve Svaté zemi. Myšlenka je to potřebná, ale hektičnost termínu a potřeba stihnout vše bez ohledu na zralost situace tu myšlenku spíše podrážejí.

V červenci 2000 se pod patronátem Billa Clintona v Camp Davidu sešli Izraelci s Palestinci, aby dospěli k míru. To, co tam nabízela vláda Ehuda Baraka, bylo do té doby neslychané – stažení z téměř 97 % Západního břehu Jordánu a de facto rozdělení Jeruzaléma. A přece to Jásiru Arafátovi nestačilo. Od krachu přehnaných očekávání pak vedla přímá cesta k hluboké deziluzi a druhé palestinské intifádě o dva měsíce později.

Na přelomu listopadu a prosince 2007 se pod patronátem George Bushe mají v Annapolisu sejít Izraelci s Palestinci za účasti Egyptanů, Jordánů a Saúdských Arabů, aby dospěli k míru a dohodli se na vyhlášení palestinského státu. Zatím není pevný ani termín, ani seznam účastníků, neboť vše je v rukou politického vydírání. Zatímco Ehud Olmert podle médií opět navrhuje rozdělení Jeruzaléma,

palestinský prezident Mahmúd Abbás vyhrožuje, že nebudou-li Izraelci vnučena všechna podobně sporná témata jednání, bude konferenci bojkotovat. K celomuslimskému bojkotu vyzývá též nejvyšší íránský vůdce ájatolláh Alí Chameneí. Zatím tedy není nic jisté, snad jen to, že v éře globálních klimatických změn se mění i sezonnost. Češi popíjejí burčák už v srpnu místo v září, Francouzi stávkují už v říjnu místo v listopadu a Američané pořádají blízkovýchodní konferenci už rok před koncem Bushova mandátu. Na její výsledek ale nikdo nesází ani cent.

TUDY CESTA NEVEDE

Izraelci se na chystaný podnik v Annapolisu dívají dosti skepticky. Zajímavě to dokládají čísla z velkorysého průzkumu, který v říjnu zorganizovala Telavivská univerzi-

ta. Názorové rozpoložení židovské populace Izraele vypadá podle sociologů takto. Dvě třetiny veřejnosti jsou přesvědčeny, že současný stav vztahů mezi Izraelem a Palestinci nemůže pokračovat donekonečna. Jen o něco méně dotázaných, 62 %, si myslí, že k nejnaléhavějším úkolům vlády patří dosažení mírové dohody s Palestinci. Přitom jen 39 % respondentů se domnívá, že k této dohodě přispěje připravovaná konference. Z těchto čísel jasně vyplývá, že problémem není neochota či nevěle izraelské veřejnosti k dohodě, ale skepse vůči hekticky chystané konferenci a možnostem její agendy.

Problém je zejména v tom, že vyjednávací agendu nelze házet do jednoho pytle. Pokud se tak stane (a chtějí to tak v podstatě všichni arabští partneři jednání), bude to cesta tam, kde před sedmi lety

Nic proti Annapolisu, ale Jeruzalém dělit nechci. Ilustrační foto Karel Cudlín.

skončil Camp David. Snad s tím rozdílem, že dnes – při předběžné skepsi – nehrozí tak hluboká deziluze, která by vedla k výbuchu. Podívejme se na hlavní body jednotlivě.

V pondělí 8. října přinesla světová agentura AP zprávu, že podle „vysokých izraelských činitelů“ Ehud Olmert podpořil možnost přesunu arabských čtvrtí Jeruzaléma pod palestinskou správu. Jak ovšem dodal zastupující vicepremiér Chaim Ramon, transfer by nezahrnul Staré Město s nejbližším okolím, jinými slovy by zůstal za tím, co v červenci 2000 nabízel v Camp Davidu Ehud Barak. Ale téhož 8. října se přesto 59 % izraelských Židů vyslovilo proti územním ústupkům v Jeruzalémě, i kdyby měly být vyváženy mírovou dohodou s Palestinci. Můžeme tedy vsadit výplatu na to, že palestinský stát

s metropolí ve východním Jeruzalémě v americkém Annapolisu nevznikne.

Ještě pevnější a jednotnější postoj panuje ohledně možného návratu palestinských uprchlíků z roku 1948 a jejich potomků. To je zvláště vypečená myšlenka představující demografickou zbraň – pokud by se uprchlíci vraceli nikoliv na palestinská území, ale do samotného Izraele, jeho židovský charakter, ba i samotnou státnost by zlikvidovali pohodlně u volebních urn, nikoliv zbraněmi. Proto také 87 % veřejnosti odmítá návrat bytí jednoho jediného uprchlíka a jen 3 % izraelských Židů vyjadřují ochotu přijmout tolik Palestinců, kolik bude dohodnuto na konferenci. Takže ani tudy cesta k dohodě s Palestinci nevede.

Pozoruhodnější je ovšem nedůvěra k Olmertově týmu, a to napříč politickým spektrem. Tři čtvrtiny židovské veřejnosti zastávají názor, že tato vláda – dědička „buldozeru“ Šarona, jenž dokázal prosadit

i nepopulární kroky – není dost silná, aby mohla jménem Izraele podepsat mírovou dohodu s Palestinci předpokládající zásadní ústupky. Skeptickou pozici sdílí stoupenci pravice, levice, a dokonce i voliči Olmertovy (původně Šaronovy) Kadimy.

ABBÁS BERE VŠE

Skepse občanů se odráží i v médiích. „Vyzkoušeli jsme Oslo a mnohá izraelská města nesou šrámy tohoto testu, památníky občanů zabitých v autobusech, restauracích,

svatebních síních i jinde,“ píše Liat Collinsová v listu *The Jerusalem Post*. Temné stránky „mírového procesu“ připomíná právě v době, kdy Olmertova vláda jde na ruku prezidentu Mahmúdu Abbásovi v jeho potýkání s vládním Hamásem.

„Jít na ruku“ znamená v praxi i propuštění desítek palestinských vězňů, držených z bezpečnostních důvodů. To už nevydržel ani politicky neutrální náčelník generálního štábu armády Gabi Aškenazi: kritizuje premiéra, že propouští odsouzené vězně, zatímco izraelský desátník Gilad Šalit je už rok a čtvrt zadržován v Gaze. V jeruzalémském deníku to shrnuje komentátorka Caroline Glicková: „Fakt, že Abbás zdůrazňuje přímou spojitost mezi svou politickou silou a propouštěním teroristů, tu není považován za důležitý.“

ZBYNĚK PETRÁČEK

Kalendárium

Před **90 lety**, 2. 11. 1917, vyšel dokument, který pozměnil dějiny podobně jako téměř dva a půl tisíce let předtím rozhodnutí perského krále Kyra povolit Židům, aby se vrátili z babylonského vyhnanství. Dokument byl pojmenován po britském ministru zahraničí lordu Arthurovi Jamesovi Balfourovovi a jeho nejdůležitější sdělení znělo: „Vláda Jeho Veličenstva pohlíží příznivě na zřízení národní domoviny pro židovský lid v Palestině a vynasnaží se, aby napomohla dosažení tohoto cíle, ale pochopitelně neučiní nic, co by mohlo poškodit občanská a náboženská práva existujících nežidovských společenství v Palestině či práva a politický status Židů v kterékoli jiné zemi.“ Trvalo přesně třicet let, než byla hlavní myšlenka deklarace – ne ovšem zcela dokonale – naplněna: v noci z 29. na 30. 11. 1947, tedy před **60 lety**, bylo na zasedání OSN v New Yorku odhlasováno rozdělení Palestiny na samostatný židovský a arabský stát. „V této historické chvíli,“ píše k tomu tehdy *Věstník židovské náboženské obce v Praze*, „ozářené radostí židů celého světa, připomínáme si s pocitem smutku, že utrpení muselo dosáhnout tak tragické a nadlidské míry, aby svět uznal právo židů na pokojný a klidný život ve vlastní zemi.“

Před **100 lety**, 9. 11. 1907, zemřel v Praze **MAX HORB**, člen slavného malířského uskupení, které vstoupilo do historie na počátku 20. století pod názvem *Osma*. Narodil se 9. 7. 1882, před více než **125 lety** v Mladé Boleslavi, studoval v Praze současně práva a malbu na Akademii.

Před **100 lety**, 12. 11. 1907, nikoli o rok později, jak se většinou uvádí, zemřel v Praze dr. **FILIP BONDY**. Podobně jako jeho bratr, průmyslník, politik a mecenáš Bohumil Bondy (o něm viz Rch 2/2007) patřil k první generaci Židů u nás, kteří se rozhodli asimilovat k české kultuře a řeči. Neobyčejně vzdělaný, kultivovaný a liberální muž působil jako rabín v Českých Budějovicích, Blatné, Lounech aj., než byl povolán do rodného města (narodil se v Praze 26. 2. 1830) jako rabín Spolku pro pěstování bohoslužeb jazykem hebrejským *Or Tomid* (Věčné světlo). V letech 1884–1904, do svého penzionování, byl také učitelem judaismu na všech pražských středních, obecních a měšťanských školách. Pro tyto školy vydal i první české učebnice *Učení Mojžíšovo* (1886) a *Počátky vyučování náboženství mojžíšského* (1891). Z dalších děl jmenujme alespoň oblíbené

Patero slavnostních řečí (1866) a překlad *1. knihy Mojžíšovy* (1901).

Mnohé ze svých názorů a charakterových vlastností předal Bondy potomkům: jeho syn Ota, advokát v Kutné Hoře, byl mj. koncipientem Hilsnerova obhájce Z. Auředníčka, nejmladší syn Oskar byl odpůrcem monarchie a zemřel ve vězení r. 1916, nejstarší Max působil jako advokát v Praze; jeho syn patří k velkým hrdinům českého odboje proti nacistům: jako člen legendární skupiny Petiční výbor Věrni zůstaneme byl popraven v lednu 1945. Jiní vnuci a pravnucci prvního „českého“ rabína bojovali v čs. zahraniční armádě.

Dr. Filip Bondy. Foto archiv.

Před **140 lety**, 4. 11. 1867, se v Praze narodil **RICHARD ROSENBAUM**. Vystudoval literární vědu na pražské univerzitě. Roku 1898 byl zvolen dramaturgem vídeňského Burgtheatru, ředitelem se tu nestal pro odpor nacionálních kruhů. Po převratu byl obchodním zástupcem nakladatelství Fischer Verlag, v letech 1920–29 založil a vedl jiné významné (vídeňské) nakladatelství Donau. Zahynul 25. 7. 1942, tedy před více než **65 lety**, v terezínském ghettu.

FRANZ JANOWITZ nenáviděl nacionalismus a hlavně války, které považoval za dílo zlých mocností (viz próza *Das Reglement des Teufels*, Ďáblův reglement). Ty se mu také pomstily: před **90 lety**, 28. 11. 1917, zemřel na italské frontě. Mladý nadaný básník a esejista (narodil se v 28. 7. 1892, tedy před více než **115 lety**, v Poděbradech) publikoval za života jen sporadicky v časopisech (debutoval v *Die Fackel* Karla Krause). Posmrtně vyšla sbírka jeho veršů *Auf der Erde* (Na zemi, 1919).

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, přízemí, velký sál)

Klavírní koncert

■ Ve středu **7. 11.** od 15.00 se v sále ŽOP uskuteční koncert klavírní virtuosky **Te-rezie Holmerové**. Program: J. S. Bach (Preludium a Fuga f moll z Dobře temperovaného klavíru), W. A. Mozart (Sonáta C dur K330, 1. věta Allegro Moderato); J. Brahms (Rapsodie h moll č. 1, op. 79); B. Smetana (Hulán z Českých tanců); F. Chopin (Nocturno e moll, opus post a Scherzo č. 3 cis moll, op. 39). Těšíme se na vaši návštěvu. Vstup volný.

Podvečer Yvonne Přenosilové

■ V úterý **13. 11.** v 15.00 navštíví obec zpěvačka **Jitka Zelenková**. Pořad se koná za finanční podpory Magistrátu hlavního města Prahy. Změna programu vyhrazena.

Káva o čtvrté

■ V úterý **20. 11.** v 15.00 přijde na pravidelné diskusní odpoledne **Jiří Komorouš**, ředitel Národní protidrogové centrály.

■ Ve středu **28. 11.** v 15.00 na obec zavítá **Milan Knížák**, avantgardní výtvarník, spisovatel a ředitel Národní galerie v Praze. V průběhu obou odpolední se koná divácká soutěž. Tradiční občerstvení, vstup volný. Připravil a moderuje Honza Neubauer, jan@neub.biz.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM V PRAZE

(Maiselova 15, 3. patro)

■ 1. 11.: *Projevy neonacismu u nás a legislativní a represivní možnosti jejich omezení*. Debatují PhDr. K. Jacques (PS Parlamentu ČR), JUDr. P. Kučera (místopředseda Nejvyššího soudu), plk. JUDr. J. Houba (náměstek policejního prezidenta), Mgr. K. Kalibová (občanské sdružení *Tolerance a občanská společnost*), Mgr. R. Blažek (náměstek primátora). Moderuje P. Brod.

■ 6. 11.: Daniel Boušek, Ph.D.: *Právní postavení židovských komunit v islámských zemích ve středověku. Postavení Židů v rámci muslimské obce v Muhammadově medinském období a jejich obraz v Koránu*. Cyklus přednášek VŠ pedagogů a doktorandů.

■ 7. 11.: *Stopy po hvězdách* – režisérka Olga Strusková uvádí další díly nového dokumentárního cyklu o výuce o holocaustu.

■ 8. 11.: *Maimonidových třináct článků víry*. Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona. Článek třetí.

■ 12. 11.: Večer s písněmi z nového CD Hany Frejkové a Michala Hromka *Dirgelt*. Vstupné 60 Kč.

■ 13. 11.: Dita Rukriglová, Ph.D.: *Ibn Gabirol, Avicebrol a náboženská poezie*

v *Andalusii. Dvě tváře výjimečného španělského básníka a obtížně pochopitelného filosofa*. Cyklus přednášek FF UK v Praze.

■ 20. 11.: Pavel Sládek, Ph.D.: *Širší kontext židovské renesance v Praze*. Cyklus přednášek FF UK v Praze.

■ 21. 11.: *Výuka o holocaustu v Čechách a v okolních zemích*. Debatují M. Pojar (zmocněnec MZV pro české předsednictví v Mez. výboru o holocaustu), M. Šmok (filmový režisér a scenárista), M. Zahradníková (lektorka pro otázky antisemitismu a šoa ve VKC ŽMP). Moderuje P. Brod.

■ 27. 11.: Mgr. Pavel Čech: *Spinoza a židovský Amsterdam*. Příčiny konfliktů v židovském Amsterdamu. Cyklus přednášek FF UK v Praze.

■ 28. 11.: *Ženy v Bibli, ženy dnes*. Díl IX – Píseň písní. Hrdinky Tanachu v podání tradičních rabínských komentátorů a současných feministických komentátorek. Cyklus přednášek hebraistky Terezie Dubinové, Ph.D.

■ 29. 11.: *Blízký východ včera a dnes*. Jeruzalém. Město jako rukojmí politiky, nebo tří náboženství? Cyklus přednášek ing. Jana Neubauera. Doplněno fotografickou projekcí.

■ Není-li uvedeno jinak, začínají akce v 18 hodin a vstup na ně je 20 Kč.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V BRNĚ

(tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno)

■ 13. 11.: *Leo Perutz: Noc pod Kameným mostem* (1997) – dramatický seriál z rudolfínské Prahy. Režie Hana Kofránková. V rámci cyklu *Židovská Praha v rozhlasové dramatické tvorbě* uvádí Mgr. Přemysl Hnilička. „Příběh pátý – Jindřich z pekla“.

■ 14. 11.: *Hudební večer Jiřího Neufelda*, ve kterém zazní synagogální žalmy a jidiš písně. Dále účinkují Tomáš Neufeld a Milada Sedláková, za hudebního doprovodu Evy Kopřivové. Vstupné 50 Kč.

■ 21. 11.: *Harold Arlen (1905) – nejjazzovější skladatel Broadwaye (a Hollywoodu)*. Další díl z cyklu *Hudebníci z diaspor* uvede Jan Beránek.

■ 25. 11. v 15.00: Nedělní program *Rozinky a mandle: Chanuka aneb Slavnost světla*. Výtvarná dílna pro rodiče s dětmi od 4 let. Vstupné 30 Kč.

■ 27. 11. v 17.00: Seznámíme se s druhou knihou Paula Spiegla *Opět doma?*. Na autobiografickém pozadí autor ukazuje, jak je obtížné vrátit se do země původu pro ty, kteří přežili holocaust a chtějí v ní znovu vytvořit svůj domov. Přednáška překladatelů Evy a Pavla Dobšíkových.

KULTURNÍ POŘADY

Viktor Pivovarov: Moskva, jaro a ryбка na okně. Z cyklu „Pokoj 22“, 1992–1995.

■ 29. 11.: Přednáška Mgr. Michaely Náhlíkové, Ph.D., v rámci cyklu *Americká židovská literatura* pojednává o vzniku autobiografie a autobiografických příběhů v americké židovské literatuře.

■ Není-li uvedeno jinak, začínají akce v 19 hodin a vstupné na ně je 20 Kč.

Výstava ve VKC Brno:

■ VKC Brno představuje díla izraelského architekta a výtvarníka **Eyala Meshorer-Harima**. Narodil se v roce 1961 v Izraeli, studoval kresbu a malbu v několika uměleckých dílnách v Haifě a architekturu v Jeruzalémě. Navrhuje budovy, zejména školy a vzdělávací zařízení, ve volném čase se věnuje výtvarné činnosti.

VÝSTAVY OBRAZŮ BEDŘICHA FEIGLA

V současné době mohou zájemci zhlédnout v Praze dvě výstavy malíře, který ač patřil k zakladatelské generaci českých moderních malířů, je u nás dodnes skoro neznámý. **Bedřich Feigl** (1884–1965) studoval na pražské Akademii a v roce 1907 se spolužáky E. Fillou, B. Kubištou, A. Procházkou, W. Nowakem a dalšími založili skupinu Osma, která u nás znamenala počátek vývoje moderního malířství.

■ Do 20. ledna 2008 je v **Galerii Roberta Guttmanna** (U Staré školy 3, Praha 1) otevřena výstava Feiglových obrazů, kreseb a grafik. Je uspořádána ze sbírek Židovského muzea v Praze a přístupna denně od 9.00 do 16.30 hodin mimo soboty a židovské svátky.

■ Další Feiglova díla, zde výlučně práce na papíře (kresby a grafické listy), lze

zhlédnout od 5. do 30. listopadu v prostorách **Galerie Ztichlá klika** (Betlémská 10, Praha 1). Výstava je otevřena pondělí až pátek 10–18 hodin.

IZRAELSKÁ KULTURA V ČECHÁCH

■ V listopadu navštíví Českou republiku několik zajímavých izraelských umělců: vůbec poprvé k nám přijede jedna z nejvýraznějších představitelů současné židovské hudby – zpěvačka **Yasmin Levyová**. S pětičlennou kapelou představí své třetí album *Mano Suave*, které spojuje zpěv v jazyce ladino, rytmy flamenga a magickou atmosféru sefardských písní. Dne 10. 11. vystoupí v Domě kultury města Ostravy a 11. 11. od 20.00 v pražském klubu Roxy.

■ Na závěrečném koncertu festivalu Hudební fórum v Hradci Králové účinkuje skladatel a dirigent **Benjamin Jusupov**. Dne 12. 11. od 20 hodin diriguje v sále Filharmonie *Tango Koncert* (své skladby a práce A. Piazzolly). Koncert se koná pod záštitou Velvyslanectví Státu Izrael.

■ Dne 18. 11. v 19 hodin vystoupí v Českém centru (Rytířská 31, Praha 1) v rámci autorského čtení na Mezinárodních dnech poezie v Praze básnířka **Sabina Messegová**.

■ Dne 24. 11. od 19.30 má v rámci Mezinárodního festivalu jazzového piana koncert mladý jazzový klavírista **Shai Maestro**, člen tria baskytaristy Avišaje Cohena. (Koncert se koná v kostele sv. Vavřince, Hellichova 18.)

DEVĚT BRAN V TRUTNOVĚ

■ Ve dnech 7. – 11. 11. proběhne v Trutnově kulturní festival Devět bran. Uskuteční se besedy, filmové projekce, výstavy obrazů a koncerty. Více na www.trutnov.cz.

VÍDEŇ:

FESTIVAL ŽIDOVSKÉHO FILMU

■ Od 8. do 22. 11. se ve Vídni koná další ročník festivalu židovského filmu *Jüdisches Filmfestival Wien*. Představí osmdesát dokumentárních a hraných filmů, koprodukčních i národních, ze třiceti sedmi zemí světa. Festival uctí režiséra a producenta Clauda Berriho, vzpomene na vídeňského emigranta Leona Askina a mj. uvede filmové cykly s názvem *Hladová srdce: Exil a Identita* či *Umělé stvoření*, věnované pražskému Golemovi. Speciální program se zaměřuje na mladé diváky od 14 let. Podrobný program naleznete na stránkách festivalu: www.jfw.at.

(com)

ČESKÁ UNIE ŽIDOVSKÉ MLÁDEŽE

■ Ve čtvrtek **22. 11.** od 19.00 vás opět zveme do hlavního sálu ŽOP na promítání filmu *Jana a její přátelé*. Vstup volný, možnost občerstvení. Prosíme o potvrzení účasti na info@cuzm.org nebo SMS 774 226 391.

■ Ve dnech **15.–18. 11.** se v Třebíči koná podzimní seminář české a slovenské Unie židovské mládeže. Čekají na vás přednášky na téma *Mediální války – obraz Izraele ve sdělovacích prostředcích*, *Sametová revoluce a polistopadové střizlivění*, *Back to ghetto – trebičská vyprávění*, promítání filmů, lekce bojového umění Krav-maga a samozřejmě i noční jízda s DJ. To vše ve společnosti studentů z ČR, SR, Francie a Německa. Ubytování v srdci světoznámé židovské čtvrti. Vše za 500 Kč (program, ubytování, košer strava). Přihlášky a informace na info@cuzm.org.

WIZO

■ Vážené členky, naše schůze se koná **21. 11.** v 15.00 v Maiselově ulici, výbor dne **14. 11.** od 15.00 v Jáchymově ulici. Těšíme se na vás!
Výbor WIZO

DENNÍ CENTRUM SENIORŮ

■ Každý den máme pravidelné aktivity, podrobněji: www.dcs-zop.wz.cz. Zvláštní nabídka: **13. 11.** od 10.30 – taneční terapie s Mgr. P. Veletou; **14. 11.** od 14.00 – mozkový jogging s Dianou. Kontakt: tel.: 226 235 100-102, 724 093 830, e-mail: d.centrum@kehila-prag.cz.
kt

SŽOV

■ Dne 11. října se konala další schůze našeho sdružení. Ocenili jsme referát Mgr. E. Jerochimové, *O současném dění v Izraeli a na Blízkém východě*. Dále nám MUDr. G. Singer připomněl průběh bojových akcí o Dukelský průsmyk, které se odehrávaly před 63 roky. Byl jejich účastníkem, stejně jako mnoho dalších židovských vojáků. O pohoštění se postarala restaurace King Solomon. Příští schůze se uskuteční **15. 11.** v 10.00 ve 3. patře Židovské radnice v Maiselově ulici. Tématem bude činnost Mezinárodního výboru pro připomínku, výzkum a vzdělávání o holocaustu.
eb

MATANA HLEDÁ MANAŽERA

■ Matana a.s. předběžně hledá osobu pro obsazení pozice manažer projektu obnovy památek. Činnost formou zaměstnaneckého poměru nebo jiného smluvního vztahu. Předpokládán zahájení v 1. čtvrtletí r. 2008.

Požadavky: organizační schopnosti, samostatnost, zodpovědnost, zkušenosti s využíváním finančních dotací se zaměřením na fondy EU, zkušenosti s vedením týmu, zkušenosti v oblasti obnovy památek, praxe v jednání se zástupci státní a obecní správy, projektanty a stavebními firmami, AJ, NJ, řidičský průkaz, uživatelsky PC. Finanční ohodnocení bude vycházet z charakteru práce a úspěšnosti projektu.

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

Nabídky obsahující strukturovaný životopis a potřebné kontakty adresujte na a.s. Matana, Malá Štupartská 646/1, 110 00 Praha 1, případně elektronicky na matana@matana.cz.

PRAKTICKÝ PRŮVODCE

■ Další části cyklu přednášek *Praktický průvodce židovskou náboženskou praxí* se konají **15. 11.** (*Birkat ha-mazon*) a **29. 11.** (o Chanuka) vždy od 18.00 ve 2. patře ŽOP, Maiselova 18.

KNIHA ŽIDÉ V LIBERCI

■ Kniha Isy Engelmannové *Židé v Liberci, k dějinám obyvatelstva města pod Ještědem* je k dostání v kanceláři Židovské obce Liberec, Rumjancevova 1362, 460 01 Liberec 1, e-mail: info@kehila-liberec.cz za 450 Kč. la

CESTA SOLIDARITY 2008

■ Organizace Hidden Child plánuje mezi svátky Purim a Pesach (konec března až začátek dubna 2008) jedenáctidenní poznávací cestu do Izraele. Doprava letecky. Ubytování s polopenzí v hotelech v Jeruzalémě, u Mrtvého moře v Ein Gedi a u Rudého moře v Ejlatu. Cena okolo 25 tis. Kč. Zájemci se mohou do **20. prosince 2007** předběžně přihlásit na tel. č. 272 929 292 (záznamník) nebo na adrese: Hidden Child, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, e-mail: hcprague@volny.cz.

Václav Choděra, vedoucí projektu

VÝZVY

■ Židovské muzeum v Praze prosí o jakoukoli informaci o židovském novináři Louisi Aletrinovi, nar. 10. 4. 1892 v Amsterdamu. Aletrino přijel do Prahy v roce 1922 a působil zde jako zahraniční novinář pro několik holandských i amerických novin (*The New York Times* ad.). V roce 1923 založil holandsko-československou nadaci a organizoval kulturní výměnu, v l. 1933–36 působil jako zástupce předsedy Association de la Press Etrangere v Praze. Asi od roku 1932 žil střídavě v Praze a Bukurešti. Tam byl v roce 1941 zatčen jako politický vězeň a vězněn v internačním táboře Targa Jui. Později byl deportován do Mauthausenu, kde byl 19. 8. 1942 „zastřelen na útěku“. Informaci sdělte, prosím, Židovskému muzeu Praha, dr. Kateřině Svobodové, telefon 221 711 527.

■ Hledám pamětníky, kteří znali mého otce JUDr. Stanislava Jiříka (1915–1997). Jedná se o období 2. sv. války, kdy pomáhal v Praze

spoluobčanům. Zmiňuje se o něm Oto Kraus v knize *Továrna na smrt*. Děkuji, budu vděčna za každou vzpomínku. Dcera Nina Krásenská, n.krasenska@volny.cz nebo 606 476 777, 241 413 765 nebo vzkaz v knihovně ŽOP 226 235 051.

INZERCE

■ Žena příjemného vzhledu, 68 roků, 158 cm, plnoštíhlá, bez jakýchkoliv závazků, t. č. žijící v Německu, hledá muže patřičného stáří pro přátelství a setkání. Moje záliby: historie a literatura.

■ Ráda bych pro život poznala přátelského a spolehlivého muže do 60 let, nekuřáka. Jsem rozvedená, sympatická středoškolačka. Písemné nabídky, prosím, do redakce.

■ Hledám podnájem v Praze, nabízím možnost výpomoci starším lidem. Spěchá.

POZORUHODNÝ DOKUMENT

■ George (Duro) Eichler (eichler1@sympatico.ca), člen slovenského Stretnutie (slovenské verze Děti Maiselovky), poslal na jejich webové stránky jedinečný dobový dokument, jehož autorem je jeho otec dr. Benjamin Eichler. Obsahuje 104 hustě popsaných stránek na téma „Prispevok k historii židov na Slovensku z doby druhej svetovej vojny až po október 1972“. Dokumenty jsou ke stažení na adresách: www.divshare.com/download/2300124-de3; www.divshare.com/download/2300133-421.

JE NÁM NĚCO DO BARMY?

Svět mlčel, když nás vraždili – a my jsme nemohli pochopit, jak je možno mlčet. Svět ale taky nic neudělal, když Čína obsadila Tibet, svět nic neudělal, když se vraždilo v Africe, svět nic neudělal, když vraždili Rudí Khmrové, a tak dále a tak dále...

Co je nám tedy do Barmy? Znáám jednoho Barmance. Přijel k nám studovat na zemědělskou fakultu a zalíbilo se mu tady. Zalíbila se mu také dcera jednoho našeho příbuzného, který si prošel celou trasu koncentráků a pochodu smrti. Takže měl nejméně důvodů být rasista. Přesto se mu nejdříve sňatek jeho dcery s Barmancem nezdál. Pak ale prohlásil, že nemohl mít lepšího zetě, než je právě on. Je hodný manžel, skvělý táta, skvělý dědeček. Naučil se česky, nebál se žádné práce. Jen domů do Barmy nemohl. Ani na návštěvu. Protože ho poslali studovat a on se nevrátil. A za to by ho stihl krutý trest.

Co je nám do Barmy? Právě to, že tam po několika dnech demonstrací je už „klid“. Klid, kdy na každém rohu je ozbrojený voják, který nezaváhá vystřelit do neozbrojených mnichů, mnichů náboženství, které patří k nejmírumilovnějším na světě. Že neznámo kolik lidí zmizelo ve vězení nebo v ukrytých hrobech. To je nám do toho. Protože my, kdo jsme prožili holocaust, víme, kam takovýto „klid“ může vést. Michaela Vidláková, TI

ŽNO BRATISLAVA

V **novembri** oslavia: pani Mgr. Mariana Ascherová, nar. 5.11. – 65 let; pani Helena Baginová, nar. 13.11. – 97 rokov; pani Elena Dancigerová, nar. 3.11. – 89 rokov; pán Juraj Eckstein, nar. 13.11. – 80 rokov; pani Viola Fischerová, nar. 14.11. – 85 rokov; pán Róbert Kardoš, nar. 22.11. – 81 rokov; pán Dr. Tibor Kardoš–Kedar, nar. 7.11. – 74 rokov; pani Agneša Križková, nar. 20.11. – 70 rokov; pán Mgr. Ladislav Lehrhaupt, nar. 1.11. – 74 rokov; pán Alexander Lúčan, nar. 18.11. – 93 rokov; pán Ing. Juraj Mencer, nar. 2.11. – 71 rokov; pani Magdaléna Nágelová, nar. 22.11. – 87 rokov; pani Erika Orliková, nar. 10.11. – 70 rokov; pani Anna Považanová, nar. 7.11. – 60 rokov; pani Magda Sekajová, nar. 15.11. – 83 rokov; pani Alžbeta Schicková, nar. 7.11. – 80 rokov; pán Peter Smékal, nar. 20.11. – 70 rokov; pani Selma Steinerová, nar. 27.11. – 82 rokov a pán Tibor Vitál, nar. 10.11. – 92 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

So zármutkom oznamujeme, že nás náhle opustila pani Mária Kleinová, vo veku 84 rokov. Dňa 6. 10. zomrela pani Helena Vitálová vo veku 86 rokov.

ŽO BRNO

V **listopadu** oslavujú tito naši členové: pani Petra Bauerová, nar. 8.11. – 26 let; pani Karin Czernayová, nar. 6.11. – 44 let; pani Dita Engelsmannová, nar. 21.11. – 28 let; pani Erika Fišová, nar. 6.11. – 77 let; pani Anna Hanusová, nar. 8.11. – 77 let; pani Inessa Janičková, nar. 14.11. – 78 let; pani Hana Kurfürstová, nar. 8.11. – 74 let; pan Vladimír Látal, nar. 1.11. – 46 let; pan Martin Mayer, nar. 3.11. – 26 let; pan Jan Pelíšek, nar. 2.11. – 25 let; pani Alexandra Strnadová, nar. 10.11. – 58 let; pani Eva Zikmundová, nar. 7.11. – 50 let a pani Edita Zlatohlávková, nar. 29.11. – 86 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO DĚČÍN

V **listopadu** oslavujú: pan Adolf Grosz, nar. 12.11. – 75 let; pan Viktor Tyrpak, nar. 19.11. – 20 let; pani Andrea Klímová, nar. 20.11. – 26 let a pan Jan David Reitschläger, nar. 24.11. – 34 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO KARLOVY VARY

Blahopřejeme panu Josefu Fischerovi, který dne 16. 11. slaví 59 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

Blahoželáme **novembrovým** oslávencom: pani Eva Levická z Humenného, nar. 12.11. – 81 rokov; pani Edita Nováková, nar. 27.11. – 81 rokov a pán Herman Weinberger, nar. 18.11. – 80 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

S ľútosťou oznamujeme, že nás navždy opustily naše členky pani Irena Weissová (80 rokov, pohreb sa konal dňa 26. 9.) a pani Irena Krámerová (84 rokov, pohreb dňa 11. 10.). Na židovskom cintoríne v Košiciach sa rozlúčil a pohrebné bohoslužby vykonal pán Peter Haber.

**ZPRÁVY
Z OBCÍ****ŽO LIBEREC**

Blahopřejeme panu Ladislavu Obereignerovi, který dne 12. 11. slaví 81 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OLOMOUC

Blahopřejeme panu Robertu Götzlingerovi, který 5. 11. slaví 65 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **listopadu** oslavují: pani Eva Dindová, nar. 29.11. – 75 let; pani Jiřina Garajová, nar. 29.11. – 66 let; pan ing. Petr Madrý, nar. 5.11. – 51 let; pani Erika Markovičová, nar. 15.11. – 57 let a pani Elen Ožanová, nar. 22.11. – 58 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ

V **listopadu** oslaví narodeniny tito naši členové: pani Věra Uhlová, nar. 21.11. – 54 let; pan Libor Vojtěch, nar. 22.11. – 18 let; pan Petr Broch, nar. 18.11. – 77 let; pani Hana Eichlerová, nar. 25.11. – 82 let; pani Jana Šeflová, nar. 17.11. – 77 let; pan ing. Petr Loužil, nar. 23.11. – 72 let a pani Hana Jančíková, nar. 19.11. – 75 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

V **listopadu** oslavují: pan Norbert Theo Auerbach, nar. 4.11. – 85 let; pan prof. PhDr. Jiří Franěk, nar. 24.11. – 85 let; pan Jaromír Freund, nar. 8.11. – 86 let; pan prof. Koloman Gajan, nar. 7.11. – 89 let; pani Ely Jermařová, nar. 19.11. – 86 let; pan Alois Kolář, nar. 17.11. – 84 let; pani Olga Králová, nar. 17.11. – 92 let; pani Štefanie Lorándová, nar. 22.11. – 88 let; pani Zuzana Nadjarová, nar. 10.11. – 83 let; pani Hana Pavlů, nar. 8.11. – 86 let; pan Ladislav Porjes, nar. 21.11. – 86 let; pan Artur Radvanský, nar. 24.11. – 86 let; pan Vilém Karel Solar, nar. 27.11. – 81 let; pani dr. Liselotte Teltscherová, nar. 18.11. – 86 let; pani Anna Tučková, nar. 27.11. – 84 let; pani Bohumila Havránková, nar. 17.11. – 80 let; pan Mark Polevoj, nar. 16.11. – 75 let; pan Arpád Rosenfeld, nar. 17.11. – 80 let a pani Zlata Smutná, nar. 15.11. – 85 let. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrť

Dne 31. 8. 2007 zemřela v Kolíně nad Rýnem pani Magda Müllerová, roz. Kleinová

(nar. 29. 8. 1919 ve Vranově n. T.). Od roku 1968 žila v Německu, ale po sametové revoluci se stala též členkou pražské kehily. Pohřeb se konal 5. září na hřbitově v Haifě.

Dr. Vladimír Mueller

In memoriam

Před sto lety (2. 11. 1907) se narodil **Josef Pacovský** (Páca). Zemřel 29. 10. 1978. Do Terezína šel prvním transportem a měl tu na starosti hygienu (odvšívání a deratizaci); jeho hlavním úkolem bylo, aby v přeplněném ghettu nevznikla epidemie. *Vzpomíná rodina.*

Dne 7. 11. vzpomínáme 100. výročí narození pana **Karla Nerada**. Kdo jste ho znali a měli rádi, vzpomeňte s námi. *Věra a Hana*

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V **novembri** majú sviatok narodenín nasledovní členovia: pani Barbora Nagyová, nar. 1.11. – 65 rokov a pán MUDr. Július Lukáč, nar. 2.11. – 70 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

V **listopadu** oslavujú naše členky pani Jana Urbanová, nar. 10.11. – 70 let, a slečna Lenka Čapková, nar. 4.11. – 29 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **listopadu** oslaví kulaté narodeniny pani Růžena Klimentová, přejeme jí hodně zdraví a osobní pohody. *Ad mea veesrim šana!*

Výlet po židovských památkách

V rámci Dnů židovské kultury v září navštívili členové naší obce židovské památky na Plzeňsku. V Plzni si prohlédli Velkou synagogu, Starou synagogu a školu včetně Zahrady vzpomínek. Druhý den pokračovali v Muzeu dr. Šimona Adlera v Dobré Vodě a v obnovené horské synagoze v Hartmanicích. Zájezd se všem líbil a byl poučný.

LEO KRAUSOVI BYLO STO LET

Dne 8. října oslavil století bohatého života dr. **Leo Kraus**. Narodil se v Rakousku 8. 10. 1907 a vyrůstal v Liberci. Vystudoval práva na Karlově univerzitě v Praze a otevřel si advokátní kancelář. Po vzniku protektorátu působil na Palestinském úřadě v Praze a organizoval tu ilegální transporty do Palestiny v rámci Mapa-je. V terezínském ghettu pracoval ve zdravotnictví (Gesundheitswesen). V říjnu 1944 byl poslán do Osvětimi–Březinky a odtamtud do Buchenwaldu. Na pochodu smrti, na cestě do Dachau byl osvobozen Američany.

Vrátil se do Prahy v roce 1945, roku 1948 se vystěhoval do Izraele a pracoval nejdříve v Nahariji – jako pomocný dělník. Dr. Chaim Kugel, se ho ujal a převedl do sekretariátu Hitachdud olej Czechoslovakia v Tel Avivu, kde pak byl po léta jednatelem. Nyní žije v Izraeli, v Bejt Avot Anita Miller v Ramat Chen. Má čtyři děti, osm vnuků a devět pravnuků. Je zdravý a těší se z oslav, které mu připravily Muzeum **Makabi** v Ramat Ganu, **Hitachdud Jocej Czechoslovakia** a **Bejt Avot** v Ramat Chenu. *Petr Erben, Izrael*

MÍROVÁ CENA PRO SAULA FRIEDLÄNDERA

Na knižním veletrhu ve Frankfurtu získal Mírovou cenu německých knihkupců izraelský historik původem z Československa Saul Friedländer. Rodina Friedländerů emigrovala před nacisty roku 1939 do Francie. Syn byl pod falešným jménem zapsán na katolickou školu, rodiče však byli zatčeni a deportováni do Osvětimi, kde roku 1942 zahynuli. Friedländer odešel po válce do Izraele, bojoval v jednotkách Irgunu proti Britům. Jako historik se věnuje výhradně dokumentaci holocaustu, jeho životním dílem je rozsáhlá práce *Třetí říše a Židé*. Saul Friedländer, který v říjnu oslavil 75. narozeniny, působí jako profesor historie na Kalifornské univerzitě v Los Angeles.

LUKAŠENKO SE SNAŽÍ

Běloruský prezident Lukašenko vyvolal v říjnu protesty izraelské diplomacie. Podle zpráv agentury JTA při prohlídce přístavního města Bobrujsk ve východním Bělorusku prohlásil: „Tohle je židovské město a Židé se o místa, kde žijí, nestarají. Z Bobrujsku udělali prasečí chlívek. Jen se podívejte na Izrael – já jsem tam byl.“ Představitelé místní židovské komunity vidí v prezidentových slovech snahu zalíbit se íránské vládě a ještě více upevnit bělorusko-íránské přátelství. V květnu navštívil Minsk prezident Ahmadínežád a obchod mezi oběma zeměmi od té doby čile vzrůstá. Několik dní po Lukašenkově prohlášení bylo na bobrujském židovském hřbitově poničeno patnáct náhrobních kamenů.

DOPISY ÍRÁNSKÝM ŽIDŮM

Íránští Židé dostali v říjnu varovné dopisy, aby co nejrychleji opustili zemi a odjeli na Západ, jinak se ocitnou ve smrtelném nebezpečí. Dopisy byly zaslány anonymně z Ameriky a Evropy. Některé listy úřady zachytily a Írán vzápětí obvinil Izrael, že děsí jeho židovské občany.

Mezi Izraelem a Íránem se tím ještě více vyostřily vztahy. Již dříve nabídlo Mezinárodní sdružení křesťanů a židů se sídlem v Jeruzalémě a Chicagu íránské vládě, že každému Židovi, který emigruje do Izraele, zaplatí 10 000 dolarů. 82 lidí už ze země takto odjelo; režim však přinutil představitele některých židovských obcí, aby prohlásili, že íránští Židé se nedají koupit a nikdy rodnou zemi neopustí. V Íránu žije asi 25 000 Židů, historie zdejší komunity sahá do biblických časů. Zatím mohou judaismus praktikovat svobodně a většina Íránců se prý k nim chová se sympatiemi. Obávají se však vzrůstajícího nepřátelství vůči Izraeli v tisku a okamžiku, kdy vláda tuto averzi obrátí vůči domácím Židům.

ZPRÁVY ZE SVĚTA

V. Pivovarov: Moskevská gotika, olej, 2000.

NEJSTARŠÍ NOBELISTA

Všichni letošní laureáti Nobelovy ceny za ekonomii jsou Židé, jeden z nich se stal nejstarším nobelistou v historii. Devadesátiletý Leonid Hurwicz působí na univerzitě v Minnesotě. Pochází z Ruska a vyrostl v Polsku. Když vypukla druhá světová válka, studoval v Ženevě, odtud odešel do Portugalska.

KRITIZOVANÁ KAMPAŇ

V rámci volební kampaně polské ultrapravicové strany Liga polských rodin byl promítán televizní spot s antisemitskými rysy. Naznačoval totiž, že polská vláda poslala své vojáky do Iráku proto, aby sloužili americkým a židovským zájmům. V šotu byl zachycen prezident Lech Kaczyński při setkání s prezidentem Bushem a poté Kaczyński s jarmulkou u Západní zdi ve společnosti ortodoxních Židů. Tyto záběry se prolínaly se záběry polských jednotek v Iráku. Komentář k obrazu pravil: „Naši spojenci. Poslali nás do přední linie.“

BOJKOT SKONČIL

Největší britský odborový svaz učitelů a akademiků zanechal plánů na bojkot izraelských univerzitních pracovníků poté, co

ho právníci varovali, že bojkotem by porušil britské zákony proti diskriminaci i své vlastní stanovy. Příznivci bojkotu se nyní snaží vyjádřit nesouhlas s izraelskou politikou jiným způsobem. Chtějí například podporovat přímé kontakty s palestinskými vzdělávacími institucemi a vytvářet sponzorované programy pro výměnné pobyty učitelů. Proti plánovanému bojkotu protestovali jak britští a američtí Židé, tak především představitelé amerických univerzit.

IZRAELCI A PALESTINCI V OSVĚTIMI

Izraelští a palestínští diplomaté pobývající v Polsku navštívili společně bývalý vyhlašovací tábor Osvětim. Prohlídku tábora inicioval palestinský velvyslanec Cháled Ghazal, který prohlásil, že tak chtěl „vyjádřit sympatie s utrpením židovského národa“. Izraelský ambasador jeho snahu ocenil jako „skromný příspěvek k lepší atmosféře mezi Izraelci a Palestinci“, jako pokus navázat „lidský kontakt“ mezi těmito dvěma národy.

KAPELA NEPŘIJEDE

Izraelská komedie Kapela přijela, oceněná mj. na letošním MFF v Karlových Varech, se nesmí účastnit filmových festivalů v Káhiře a v Abú Zabí ve Spojených arabských emirátech. Organizátoři egyptského festivalu prohlásili, že se obávají politických a diplomatických důsledků filmu, který ukazuje egyptskou policejní kapelu, která se nedopatřením ocitne bez doprovodu v izraelském městečku Petach Tikva a protlouká se na vlastní pěst. Za šokující Arabové pokládají to, že členové egyptské kapely ve filmu s Izraelci nejen normálně hovoří, ale přátelí se s nimi, a jeden z nich se dokonce zamiluje do Izraelky. (am)

חנש ירחון חדש
ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: sefer@volny.cz Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Mediaservis s.r.o., Zákaznické centrum Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: zakaznickecentrum@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20.30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 11. 2007. **Cena 15 Kč**